

Latvijas Universitātes
Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes
Izglītības zinātņu nodaļa
Profesionālā bakalaura studiju programma *Māksla*

DIPLOMDARBS

Stilizētu dzīvnieku motīvi audumu apdrukā Styled animal themes on cloth imprint

Autors: **Nadīna Mansurova**

Studenta apliecības Nr: **nm15023**

Darba vadītājs: **mag. art, lektors Aivars Plotka**

Rīga 2018

ANOTĀCIJA

Darba autore, LU PPMF 4. kursa studente Nadīna Mansurova, ir izveidojusi diplomdarbu ar nosaukumu „Stilizētu dzīvnieku motīvi audumu apdrukā”, kurš sastāv no 3 daļām: teorētiskās, empīriskās un radošās daļas.

Teorētiskā daļa sastāv no četrām nodaļām. Teoretiskajā daļā autore izpētīja motīva un ornamenta kā mākslas sastāvdaļas raksturojumu un tā veidojošos komponentus, apģērbu un tekstilizstrādājumu vēsturisko attīstību, dzīvnieku motīvu vēsturisko attīstību un apdrukas meistarus Latvijā. Šī darba izstrādes mērķos tika izmantoti dažādi literatūras avoti, tai skaitā krievu valodā.

Empīriskajā daļā autore veica pētījumu par dzīvnieku motīvu pielotojumu apģērbu apdrukā un veica dizaina paraugu atlasīšanu un analīzi, lai spētu atbildēt uz pētījuma jautājumu - Kā ir mainījusies dzīvnieku motīvu vizuālā interpretācija tekstila apdrukā laika gaitā? Tajā skaitā tiek analizēti mūsdienu latviešu un ārzemju dizaineri. Paraugi tiek atlasīti starp apģērbu veikaliem, kuri atrodas Baltijā. Pēc paraugu atlases un analīzes autore panāk apstiprinājumu savam izvirzītajam pētījuma jautājumam, ka dzīvnieku motīvu vizuālā interpretācija tekstila apdrukā vēsturiskajā attīstībā ir mainījusies, bet tendence pēc apģērbiem ar dzīvnieku apdruku nav zudusi laika gaitā.

Diplomdarba radošās daļas produkts ir auduma apdrukas dizains tērpu kolekcijai, kurš tiks prezentēts gatavā veidā ar iepakojumu un bukletu.

ANOTATION

The author of the work, LU PPMF 4.course student Nadīna Mansurova, has set up a thesis with the title „Styled animal themes on cloth imprint”, which is made from 3 parts: theoretical, empirical and creative part.

The theoretical part consists of four chapters. In theory the author has analysed theme as a part of art and its underlying components, clothing and the historical development of tekstilization, an animal theme in the historical development and imprinting makers in Latvia. The development objectives of this work were used in various literary sources, including Russian.

The empirical part was conducted on the animal theme usage on clothing print and design of sampling and analysis to be able to answer the questions - How has the visual interpretation of animal themes changed over the course of textile printing? At the same time modern Latvian designers are analysed in the work. The samples are selected among the clothing stores located in Baltic countrys. After sampling and analysing the author gets the answer to the question mentioned above that the visual interpretation of animal themes changed over the course of textile printing has changed, but the trend for the clothes with animal prints is not lost over time.

The product of diploma work will be fabric design costume print collection, which will be presented in the form of the finished packaging and brochures.

ATSLĒGVĀRDI

Dzīvnieki

Motīvs

Ornaments

Apdruka

Stilistika

SATURS

TEORĒTISKĀ DAĻA.....	9
1. APĢĒRBU UN TEKSTILIZSTRĀDĀJUMU VĒSTURISKĀ ATTĪSTĪBA	10
2. MOTĪVA KĀ MĀKSLAS SASTĀVDAĻAS RAKSTUROJUMS	17
2.1. Jēdziens „motīvs” raksturojums, tā būtība	18
2.2. Ornamentālo motīvu veidojošo komponentu raksturojums	20
2.2.1. Ģeometriskie ornamentu	21
2.2.2. Florālie ornamentu.....	23
2.2.3. Zoomorfie ornamentu.....	24
2.2.4. Antropomorfie ornamentu.....	26
2.3. Ornamenta stilizācijas izveide	27
3. DZĪVNIĒKU MOTĪVU AUDUMU APDRUKAS VĒSTURISKĀ ATTĪSTĪBA	29
3.1. Dzīvnieku motīvi Bizantijas laikā	29
3.2. Dzīvnieku motīvi Renesanses laikā.....	31
3.3. Dzīvnieku motīvi Klasicisma laikā	32
3.4. Dzīvnieku motīvi Art deko laikā.....	33
4. TEKSTILAPDRUKAS MEISTARI LATVIJĀ.....	35
SECINĀJUMI	37
EMPĪRISKĀ DAĻA.....	38
5. DIZAINA PARAUGU ANALĪZE.....	39
5.1. Latvijas dizaineru darba paraugi	39
5.2. Ārzemju dizaineru darba paraugi	43
5.3. Veikalu sortimenta analīze	47
5.4. Secinājumi	55
RADOŠĀ DAĻA.....	56
6. APDRUKAS DIZAINA AR DZĪVNIĒKU MOTĪVIEM IZVEIDE	57
6.1. Dzīvnieku vizualizācijas.....	57
6.2. Logotipa izveide.....	62
6.3. Dzīvnieku motīvu apdruka tērpu kolekcijai.....	63
6.4. Iepakojuma un bukleta izveide	64

6.5. Planšetes	65
EKONOMISKIE APRĒĶINI.....	71
NOBEIGUMS	72
IZMANTOTO AVOTU UN LITERATŪRAS SARAKSTS	73
IZMANTOTO ATTĒLU SARAKSTS.....	76

IEVADS

Pētījumi liecina, ka cilvēks ir sācis izmantot dažāda veida audumus jau ļoti sen. Tas skaidrojams ar vairākiem aspektiem. Kā piemēru var minēt faktu, ka audumi pilda ļoti daudz, cilvēkam nozīmīgas funkcijas un uzdevumus. Tas var kalpot kā patvērums, „aizsargs” pret apkārtējo vidi (apgērbs), ar to var sasildīties, ar to var vizualizēt savu piederību, pārliecību, audumu var izmantot kā izpausmes veidu u.tml.

Tomēr, attīstoties cilvēkiem un sabiedrībai kopumā, pieaug arī to „vēlmes” attiecībā pret audumu, pakāpeniski tika attīstīts izmantojamā auduma veids, tā apstrādes tehnoloģija, prasības pret izskatu, funkcionalitāti, simbolisko nozīmi un daudziem citiem aspektiem. Autore vēlētos uzsvērt auduma māksliniecisko nozīmi, jo, kad cilvēks ir apmierinājis savas primārās prasības (piemēram, tam ir audums, no kura var pagatavot konkrētās, tam nepieciešamās lietas, priekšmetus), viņš sāk aizdomāties arī par savām sekundārām vēlmēm (piemēram, cilvēks vēlas, lai audums būtu ne tikai praktisks, bet arī tam vizuāli patiktu, un tas attēlotu viņa būtību u.tml.). Šī iemesla dēļ autorei šķita aktuāli izvērtēt kādu no auduma mākslinieciskajiem dekorēšanas aspektiem.

Vēsturiskie dati liecina, ka cilvēces pastāvēšanas laikā ir izmantoti dažādi motīvi auduma izrotāšanai, izgreznošanai - to ir darījuši dažādu nacionalitāšu, mentalitāšu, vecuma, dzimuma, pārliecības, piederības cilvēki, visos laikos, visās valstīs. Vēloties analizēt audumos esošo motīvu apdrukāšanas attīstības gaitu, autore konstatēja, ka līdz pat 19.gs.šajā jomā nebija veikti nopietni pētījumi - tikai no šī laika pakāpeniski notiek vēsturisko datu (auduma izgreznošanas motīvu un ornamentu jomā) apzināšana, analizēšana un to nozīmes izprašana. Mūsdienai cilvēkam kļūst arvien interesantāk saprast savus pēctečus, iegūstot un apzinot, kāpēc tika izmantoti tieši šādi motīvi, kā tie ir mainījušies laika gaitā un kādi aspekti to ir ietekmējuši.

Lai vairotu savu topošās speciālistes kompetenci, autore izvēlējās iegūt padziļinātas zināšanas par vienu no izplatītākajiem un, autore prāt, arī cilvēkam „tuvākajiem”, motīviem dekorēšanas jomā - par dzīvnieku pasaules jeb zoomorfajiem ornamentiem.

Šī darba ietvaros autore mēģinās atbildēt uz **pētījuma jautājumu**: Kā ir mainījušies dzīvnieku motīvu vizuālā interpretācija tekstila apdrukā laika gaitā?

Veikt empīrisko pētījumu – atlasot dizaina paraugus un tos analizējot, autore secina to, ka dzīvnieku motīvi apģērba apdrukā vienmēr ir bijuši aktuāli un gadiem ejot tie nezaudē savu dendenci.

Darba mērķis: izveidot tērpu kolekciju ar dzīvnieku motīvu apdrukām, izpētīt motīvu būtību un apzināt kā ir mainījušies dzīvnieku motīvi audumu apdrukā.

Izvirzītā darba mērķa sasniegšanai, darba autore ir sastādījusi uzdevumus.

Darba uzdevumi:

Teorētiskā daļa:

- Iegūt detalizētāku informāciju par motīviem audumu dekorēšanā;
- Izpētīt auduma un tekstilizstrādājumu apdrukāšanas vēsturisko attīstību;
- Iegūt informāciju par dzīvnieku motīvu izmantošanu dažādos laika periodos.

Empīriskā daļa:

- Veikt empīrisku pētījumu par dzīvnieku motīvu pielietojumu apģērbu apdrukā;
- Veikt dizaina paraugu atlasīšanu un analīzi.

Radošais darbs:

- Izveidot grafisko identitāti tekstilapdrukas studijai;
- Izveidot tērpu kolekciju;
- Izveidot iepakojumu un bukletu tērpu kolekcijai.

TEORĒTISKĀ DAĻA

Teorētiskā daļa sastāv no četrām nodaļām. Pirmajā nodaļā ir apkopota būtiskākā informācija, kas saistīta ar audumu motīviem un ornamentu - saprasta tā saturisko būtību, apzināt tā iedalījumus un veidu, kā arī uzzināts par tā stilizācijas procesu. Darba otrā nodaļa veltīta nozīmīgāko auduma apdrukāšanas jautājumu noskaidrošanai - apjausts kā laika gaitā ir attīstījušās metodes auduma apdrukāšanai. Savukārt trešajā nodaļā autore cenšas rast vispārīgu priekšstatu par to, kā laika gaitā ir attīstījušies dzīvnieku motīvi audumā. Ceturtajā nodaļā tiek apskatīti ornamentālās apdrukas meistari Latvijā.

1. APĢĒRBU UN TEKSTILIZSTRĀDĀJUMU VĒSTURISKĀ ATTĪSTĪBA

Mūsdienu pasauli raksturo dažāda veida dinamiski procesi visās dzīves sfērās un sabiedrībā kopumā: ekonomikā, politikā, zinātnē, mākslā un citur. Paskatoties atpakaļ vēsturē, var redzēt, ka cilvēks vienmēr sev apkārt veido tam komfortablu, ērtu vidi, aizstāvot sevi no „ārējās” pasaules. Viena no šāda veida lietām, kas pilda „aizsargājošas” funkcijas ir audums.

Latvijas Enciklopēdiskajā vārdnīcā audums tiek skaidrots kā „drāna, kas austa no diviem perpendikulārām pavedienu sistēmām – audiem un šķēriem”¹.

Audums cilvēka dzīvē tiek izmantots ļoti daudzdos dažādos veidos. Cilvēks nepārtraukti ir apģērbts - gan mostas no miega, gan iet gulēt, strādā un atpūšas, dzīvo un mirst apģērbā. Audums-apģērbs rada siltumu, mājīgumu, noskaņojumu, tas dod iespēju iekļūt dažādās sabiedriskās vietās („*dress code*”), tas „stāsta” mums par savu saimnieku, viņa kultūru, sociālo, nacionālo un reliģiozo piederību, par viņa ieradumiem un priekšrocībām, par temperamentu un aizraušanām, kā arī par daudzām citām lietām.² Audumu izmanto sadzīvē - gultas veļa, dvieļi, paklāji, aizkari u.tml.

Tekstilizstrādājumu un apģērbu ražošanas attīstība aizvēsturē ir bijusi vairāku zinātnisko pētījumu priekšmets kopš 20. gs. beigām.³ Šie veiktie pētījumi un tajos gūtie pierādījumi liecina, ka cilvēki, iespējams, ir sākuši valkāt apģērbu jau pirms 100 000 līdz 500 000 gadiem.

No seniem laikiem līdz mūsdienām tekstilizstrādājumu ražošanas metodes ir pastāvīgi attīstījušās, un pieejamās tekstilizstrādājumu izvēles ir ietekmējušas to, kā cilvēki saimniekoja savā īpašumā, apģērbās un dekorēja apkārtni.⁴ Nozares literatūrā audumu klasifikācijā (no auduma šķiedru izgatavošanas veidu viedokļa) izdala divas pamatavotu grupas: šķiedras, kuras ražo no dabiskiem materiāliem un šķiedras, kuras ražo no cilvēka veidotiem, sintezētiem materiāliem. Vispārīgi var apgalvot, ka tekstila audumu var pagatavot no četriem

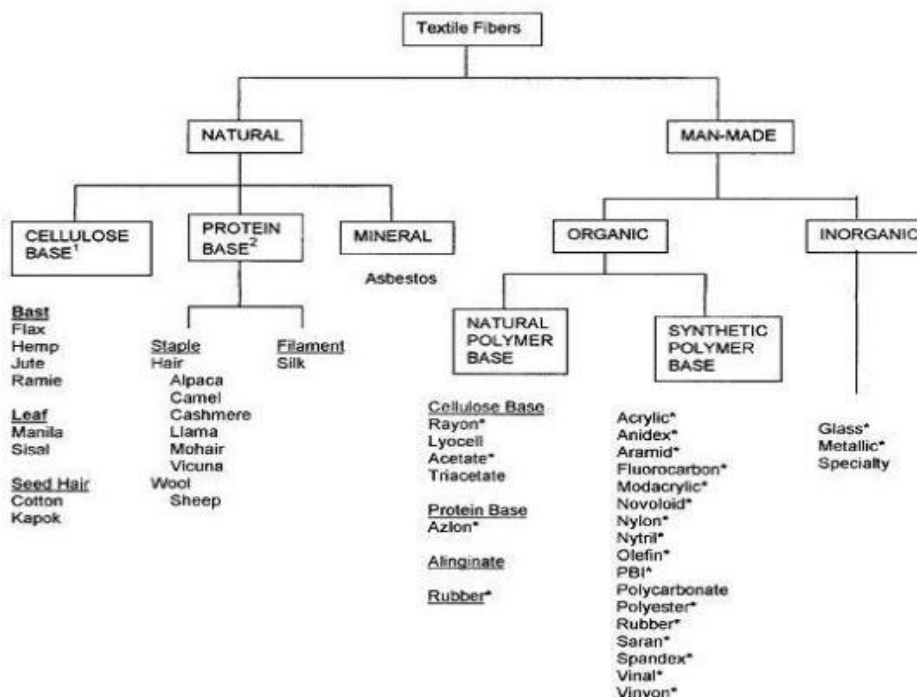
¹Latvijas Enciklopēdiskā vārdnīca. Rīga: Nacionālais apgāds, 2002.

²Маслова, Е. В. *Культура художественной обработки ткани: традиции и современность*. Доступно: <http://www.dissercat.com/content/kultura-khudozhestvennoi-obrabotki-tkani-traditsii-i-sovremennost> [см. 27.02.2018].

³Barber, E. W. *Prehistoric Textiles: The Development of Cloth in the Neolithic and Bronze Ages with Special Reference to the Aegean*. Princeton University Press, 1992.

⁴Hearle, J.W.S. *Creativity in the textile industries : a story from prehistory to the 21st century*. Available: <http://www.worldcat.org/title/creativity-in-the-textile-industries-a-story-from-prehistory-to-the-21st-century-the-mather-lecture-manchester-2000/oclc/757460203> [last seen 27.02.2018].

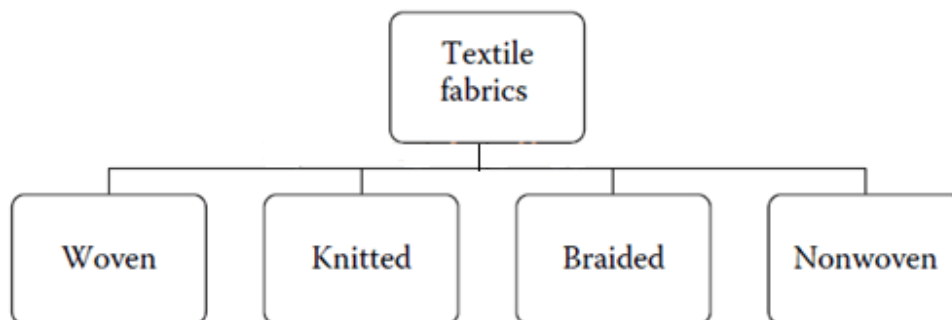
dažādiem izejvielu avotiem: no dzīvnieku pasaules (piemēram, vilna, zīds), no augu pasaules (piemēram, kokvilna, lini, džuta), no minerāliem (piemēram, azbests, stiklšķiedras) un no sintētiskajiem materiāliem (piemēram, neilons, akrilšķiedras u.c.). Taču, ņemot vērā mūsdienu tehnoloģijas un auduma ražošanas tehnoloģiju attīstību, autore vēlētos minēt vēl vienu - plašāku auduma šķiedru klasifikāciju (detalizētāk skat. 2.1.attēlā).

2.1.att. Tekstila šķiedru vispārīga klasifikācija⁵

No šī attēla datiem var redzēt, cik daudz dažāda veidu audumu mūsdienās pastāv. Nenoliedzami, katram no šiem audumu veidiem ir savas priekšrocības un trūkumi, arī attiecībās pret apdruku.

Tāpat autore vēlētos atzīmēt auduma pagatavošanas tehnoloģijas (skat. 2.2.attēlu).

2.2.att. Auduma klasifikācija pēc tā ražošanas veida⁶

⁵ Clothing Industry. *What is a Textile Fabric | Classification of Textile Fabric*. Available: <https://clothingindustry.blogspot.com/2018/01/textile-fabric-classification.html> [last seen 27.02.2018].

No attēla var redzēt, ka audumu izgatavo aužot, adot, tamborējot, mezglot, vai pēc citas metodikas, piemēram, sapresējot tekstilšķiedras.

Jau izsenis cilvēki centušies padarīt skaistāku apkārtējo vidi un lietas: tika rotāti priekšmeti, ēkas, audumi, iekārtoti interjeri. Tuvajos Austrumos ģeometrisku formu rotājumi jeb ornamentu veidoti jau pirms 10 000 gadiem. Tāpat kā pastāv virkne audumu veidu, arī apdrukāšanas iespējas, to kultūra un tehnika ir ļoti liela. Šo tēmu var analizēt no daudziem skatupunktiem. Iespējams, šis ir viens no iemesliem, kāpēc jautājumus, kas skar audumu apdrucku pēta dažādas nozares speciālisti, tai skaitā, etnologi, mākslas vēsturnieki, arheologi, vēsturnieki, kā arī mākslinieki un amatnieki-praktizētāji, psihologi u.c.⁷

Tekstilrūpniecība ir viena no garākajām un sarežģītākajām industriālajām ražošanas ķēdēm. Tekstilrūpniecībā ietilpst ļoti daudz apakšsektoru, kas aptver visu ražošanas ciklu no izejvielu (sintētisko šķiedru) ražošanas līdz pusfabrikātiem (dzija, audumi un trikotāža un to apdare jeb apretēšana) un gala produktiem (paklāji, mājas tekstilizstrādājumi, apģērbs un rūpniecībā izmantojamie tekstilizstrādājumi). Taču, ņemot vērā darba tematiku, autore izvērtēs tikai aspektus, kas saistīti ar audumu apdrucku.

Par audumu apdrukāšanas dzimteni uzskata Austrumu valstis. Savukārt Āzijas valstīs ir visgarākā apģērba apdrukāšanas vēsture. Šajā kontekstā būtiski atzīmēt, ka vissenākie atrastie apģērba iespiešanas bloki tiek datēti pat ar trīs tūkst. gadu pirms mūsu ēras. Jau tad, kad 327 gadu pirms mūsu ēras Aleksandrs Lielais iekaroja Indiju, sākās neliels apdrukāto audumu „bums”. Auduma izplatību (un visu ar to saistīto jautājumu pakāpeniska, bet ļoti intensīva un mērķtiecīga izplatība) ietekmēja pasaules tirdzniecības procesi - tiem attīstoties un apgūstot arvien jaunus tirdzniecības ceļus, audumi „ceļoja” no vienas valsts, tautas, nācijām uz citām. Audumi ceļoja uz Āziju, Ēģipti un Grieķiju. Otrajā gadsimtā audumi ieceļoja arī Eiropā un Āfrikā. Šajā laikā Ķīnā tika aizsākta ļoti skaista un smalka apģērba apdruka, izmantojot trafaretu metodes, ar ko Ķīna iepazīstināja arī Japānu.

Mūsdienās tekstilizstrādājumu mākslinieciskā dizaina apstrādē ir izvirzīti un pastāv divi pamatprincipi:

⁶Turpat

⁷Маслова, Е. В. *Культура художественной обработки ткани: традиции и современность*. Доступно: <http://www.dissercat.com/content/kultura-khudozhestvennoi-obrabotki-tkani-traditsii-i-sovremennost> [см. 28.02.2018].

- 1) gatava auduma „rotāšana”, dekorēšana, apdare (apdruka, krāsošana, izšūšana u.c.);
- 2) zīmējuma veidošana aušanas procesā (paklāji, gobelēni, austi raksti).⁸

No šī uzskaitījuma var secināt, ka faktiski, ornamentu „iestrāde” audumā tiek realizēta galvenokārt divos veidos: ornamentālā „zīmējuma” izstrāde un realizēšana aužot vai tā īstenošana uz auduma ar drukāšanas palīdzību. Katram no šiem veidiem ir savas priekšrocības un trūkumi (no dažādiem viedokļiem un vērtējumiem), tomēr autorei šķita aktuāli apzināt tieši otro veidu, tā kā mūsdienās tas ir izplatītāks, tam piemīt masveidīgāks raksturs.

Lai saprastu auduma apdrukāšanas tendences, būtiski ir noskaidrot jautājumu - kā auduma apdrukāšana notika senatnē un kā tā ir attīstījusies līdz mūsdienām? Autores apzinātā informācija liecina, ka audumu apdrukāšanas māksla radās jau 1. gadsimtā pirms mūsu ēras Indijā, vēlāk Grieķijā, Romā un Āzijas valstīs, Āfrikā. Ievērojami panākumi mākslas jomā, zīda auduma dekorēšanā sasniegti VIII gs. Japānā.⁹

Lai gan drukāšana uz auduma savu popularitāti guva, kad cilvēkos pastiprināti parādījās interese par košiem mēbeļu audumiem, līdz mūsdienām ir izmantotas vairākas auduma apdrukāšanas metodes ar cita veida audumos. Pirmā salīdzinoši veiksmīgā metode auduma apdrukā bija koka bloku (sava veida zīmogu) izmantošana. Šī metode atļāva uzspiest samērā smalkas apdrukas, taču lai proceses būtu pilnīga izdevies, nepieciešams sagatavot vairākus blokus, jo katrs bloks atbildēja par savu krāsu. Tas izteikti sarežģīja auduma apdrukāšanas procesu un lika meklēt citus risinājumus. Mazi laukumi, kurus bloki nespēja nokrāsot, vajadzēja aizkrāsot ar rokām (skat. 2.3.attēlu).

⁸ Щербакова, А. В. *Принципы и методы художественного проектирования печатного текстильного рисунка 50-х-60-х годов XX века. Зарубежный и отечественный опыт.* Доступно: <http://www.dissercat.com/content/printsipy-i-metody-khudozhestvennogo-proektirovaniya-pechatnogo-tekstilnogo-risunka-50-kh-60> [см. 28.02.2018].

⁹ Щербакова, А. В. *Принципы и методы художественного проектирования печатного текстильного рисунка 50-х-60-х годов XX века. Зарубежный и отечественный опыт.* Доступно: <http://www.dissercat.com/content/printsipy-i-metody-khudozhestvennogo-proektirovaniya-pechatnogo-tekstilnogo-risunka-50-kh-60> [см. 28.02.2018].

2.3.att. Koka bloks -trafarets¹⁰

Audumu apdruckas vislielāko uzplaukumu Eiropas valstīs var uzskatīt XVIII gadsimtu. Šajā laikā, 1752.gadā, Īrijā radās iegravētu vara plākšņu metode (skat. 2.4. attēlā). Drīz pēc tam to pārņēma arī Anglijā (līdz pat 1759.gadam Anglija bija vienīgā valsts, kas izmantoja audumu apdruckā vara plākšnes, pēc tam aizliegums izmantot šo tehniku tika atcelts Francijā, kas ļāva tās iedzīvotājiem aktīvāk darboties šajā jomā, pielietojot tieši šo tehniku). Vara plākšņu tehnikā, bija iespēja izveidot tādu apdrucku, kura atgādināja atspiedumus uz papīra, jo detaļas bija smalkas un detalizētas. Tomēr katrai metodei ir savi trūkumi trūkumi. Kā būtiskāko var minēt apstākli, ka vienu vara plākšni var izmantot tikai vienā krāsā, tāpēc, lai izveidotu krāsainu auduma apdrucku, bija nepieciešams izgatavot vairākas viena ornamenta plākšnes. Tāpat, lai gan šajā laikā jau tika apvienotas vairākas audumu apdruckas tehnikas, tomēr kopējais process joprojām bija sarežģīts, darbietilpīgs un laikietilpīgs.¹¹

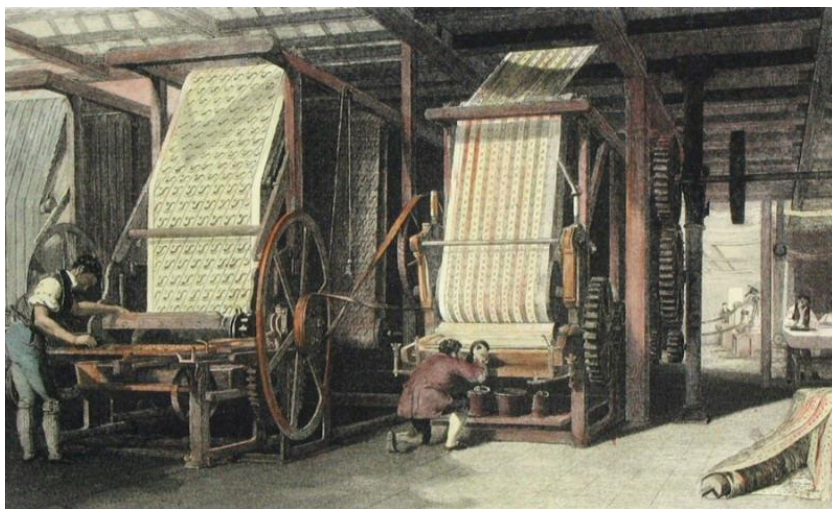
2.4.att. Metāla „zīmogi”¹²

¹⁰ Antonova, R. *Audums ar rotājumu*. Pieejams: <http://stilsbeztabu.lv/2013/07/22/audums-ar-rotajumu/> [sk. 28.02.2018].

¹¹ Antonova, R. *Audums ar rotājumu*. Pieejams: <http://stilsbeztabu.lv/2013/07/22/audums-ar-rotajumu/> [sk. 28.02.2018].

¹²Turpat.

18.gs. pasaulē parādījās jauna auduma apdrukāšanas metode - audumi tika apstrādāti, izmantojot vara veltnus (skat. 2.5.attēlu). Šī tehnika sevī ietvēra iespējas apdrukāt lielāka izmēra audumus ar lielāku ātrumu un izdevīgām cenām. Tas jau 19.gs. drukāto kokvilnas audumu apjomus palielināja dramatiskos apmēros.¹³

2.5.att. Auduma apdrukāšanas process 18.gs.¹⁴

19.gs. pavēra cilvēcei jaunas iespējas daudzās nozarēs, tai skaitā, audumu apdrukā. Šajā laikā attīstījās krāsvielu ķīmijas tehnoloģijas, radot apvērsumu audumu apdrukā jomā. Šajā laikā palielinājās izpratne ar audumu ražošanas un ar to saistīto jomu procesiem. Pirmo reizi plaši pieejami kļuva rakstaini apģērbi. Ekstravaganto dekoru nomainīja vienkāršāki austi un uzdrukāti raksti, īpaši uz smalkiem vilnas un kokvilnas audumiem.

Pakāpeniski attīstījās audumu daudzveidība, apdrukāšanas apjomi. Pēc Otrā pasaules kara audumu apdrukā tika piedzīvots „sprādziens” - dažādi motīvi, spilgtas krāsas u.tml. Šis „bums” kļuva mierīgāks pēc tā saucamajiem hipiju laikiem - 70. un 80. gados apģērbu apdruka kļuva rāmāka.¹⁵

Analizējot audumu apdrukāšanas veidus, var teikt, ka pastāv vairākas šī procesa klasifikācijas, piemēram:

- 1) „tiešā apdruka” - audumu noformēšana uz balta vai nepārāk izteikta, gaiša fona; zīmējums, ornaments tajā tiek drukāts ar tumšām, piesātinātām, spilgtām krāsām;
- 2) „oforta apdruka” - nozīmē iegūt baltu vai krāsainu zīmējumu uz tumši nokrāsota auduma; apdruka šajā procesā tiek veikta ar vielām, kas iznīcina, bojā auduma krāsu;

¹³Turpat

¹⁴Turpat.

¹⁵Stīvensone, N. D. *Modes vēsture*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2012. 288 lpp.

3) „sublistatika” - šī metode ir sausas auduma apdrukāšanas metode; šajā procesā nav nepieciešams ūdens šķīdums, un to praktiski realizē trīs krāsu iespiedmašīnas formā.¹⁶

Darba temata ietvaros autore vēlētos arī atzīmēt, ka mūsdienu auduma apdrukas kultūra tiešā un netiešā veidā ir cieši saistīta ar zinātnes sasniegumiem un augstajām, attīstītajām tehnoloģijām, to priekšrocībām un iespējām. Kā aktuālāko piemēru šādām iespējām var minēt, ka alternatīva analogajai apdrukai pašlaik ir digitālie apdrukas paņēmieni, kas iegūst arvien lielāku nozīmi tekstilizstrādājumu un paklāju sektorā. Veicot digitālo apdruku, noteiktas krāsvielas tiek dozētas pēc vajadzības, vadoties pēc datora sniegtās informācijas.¹⁷ Pirmie, kas šo metodi izmantoja audumu apdrukā, bija dizaineri Pīters un Džonatans Saunderss.

No visas šajā nodaļā ievietotās, kā arī papildus autorei gūtās informācijas var secināt, ka auduma apdrukāšana ietver ļoti daudz dažādus veidus, tehnikas, šīs aktivitātes iespēju variācijas un citus ar to saistītos parametrus. Tāpat tika secināts, ka auduma tradicionālās apstrādes formas laika gaitā nav īpaši mainījušās (vēl arvien tiek pielietotas „senču metodes”, piemēram, amatniecībā, audumu darināšanā un apdrukāšanā) - mainījusies ir drīzāk cilvēku attieksme pret to. Mūsdienās auduma apstrādes kultūra ir saglabājusi savas vēsturiskās apstrādes formas un veidus, bet ir mainījusies to ražošanas parametri (tā ir kļuvusi rūpnieciska, tā ir vērsta uz produktīvāku audumu ražošanu un realizēšanu), kā arī pakāpeniski palielinās audumu funkcionālās izmantošanas diapazons.¹⁸

¹⁶ Щербакова, А. В. *Принципы и методы художественного проектирования печатного текстильного рисунка 50-х-60-х годов XX века. Зарубежный и отечественный опыт.* Доступно:

<http://www.dissercat.com/content/printsipy-i-metody-khudozhestvennogo-proektirovaniya-pechatnogo-tekstilnogo-risunka-50-kh-60> [см. 28.02.2018].

¹⁷Vides pārraudzības valsts birojs. *Kopsavilkums.* Pieejams:

<http://www.vpvb.gov.lv/data/files/ippc/bat/Ltekstilrupn.pdf> [sk. 28.02.2018].

¹⁸Горebaев, Б. *Зооморфные мотивы в дизайне современных тканей.* Доступно:

<http://sanat.orexca.com/2014-rus/2014-2-2/zoomorfny-e-motivy-v-dizajne-sovremenny-h-tkanej/> [см. 28.02.2018].

2. MOTĪVA KĀ MĀKSLAS SASTĀVDAĻAS RAKSTUROJUMS

Māksla attēlot dzīvniekus un dabu ir viena no izplatītākajām uz Zemes. No savas dzimšanas dienas līdz pat mūža galam cilvēks ir saskarsmē ar dabu. Jau izsenis cilvēki attēloja dzīvniekus, cenšoties zīmējumā „iestrādāt” maģisku nozīmi, jēgu. Dzīvnieku pasaules motīvi ornamentālai mākslai piešķir būtisku nozīmi. Iespējams, tieši šie ir vieni no nozīmīgākajiem iemesliem, kāpēc dzīvnieku attēli jeb zoomorfie motīvi ir vieni no izplatītākajiem tekstilizstrādājumu ornamentiem ne tikai senā pagātnē, bet tie ir bieži sastopami arī mūsdienās.

Autores apzinātā informācija ļauj secināt, ka XVIII gs. un XIX gadsimta pirmajā pusē dažādi pētnieki sāka pētīt ornamenta māksliniecisko valodu (piemēram, Lebners I.L.L., Ž. Leports, Ž.-M. Oppenors, a.Vatto, F.Bušē, Ž.A. Djusero u.c.), teorētiski tiek saprasts un apzināts tā tēla estētiskais raksturs (I.Gēte, I.Kants), šī konkrētā mākslas veida nozīme un loma kā masu gaumes audzināšanas raksturs (Ž.Verēns, Ž.Delažu), tiek veikti mēģinājumi vispārināt, apvienot, sistematizēt viedokļus par stilizācijas principiem (Pillemans Ž., Š. Persjē, P.Fontens).

XIX gs.otrajā pusē un XX gs. sākumā tika savākts apjomīgs vēsturisks materiāls dažādu valstu un tautu ornamentālisma jomā, uz kuru pamata tika mēģināti saprast to īpašās iezīmes, specifika (šajā jomā īpaši strādāja N.F.Lorencs, Ovens-Džons, Rasinē, De-Kalons, Perro un Šinjē, A.Looe, P.A. Florenkijs).

Ar ornamentālisma teorētisko problēmu apzināšanu un analizēšanu nodarbojās G.Velflins, A.Rigls, K.Gartmans, D.S. Lihačovs, kā arī O.Špenglers, kurš ornamentu aplūkoja kā „laika gara” izpausmi. Savukārt G.Zempers, Van de Velds, L.Sallivens ornamentu vērtēja un uztvēra kā „simbolisku struktūru”, bet U.Morris ornamenta problēmas saistīja ar sociālām problēmām. Ornamentālo motīvu un tēlu struktūru un nozīmi savos darbos aprakstīja J.J Gerčuks, E.V.Kiļčevskaja.¹⁹

Kā redzams, ļoti daudzi pētnieki ir pētījuši un autores apzinātā informācija liecina, ka arī pašlaik notiek intensīvi darbi pie dažādu jomu jautājumiem, kas saistīti ar ornamentiem, to motīviem.

¹⁹Маслова, Е. В. *Культура художественной обработки ткани: традиции и современность*. Доступно: <http://www.dissercat.com/content/kultura-khudozhestvennoi-obrabotki-tkani-traditsii-i-sovremennost> [см. 5.03.2018].

Lai labāk saprastu dzīvnieku ornamenta motīvu būtību audumu apdrukā, autore sākotnēji ieguva vispārīgu informāciju par „motīvu” un „ornamentu”. Iegūtās, apkopotās un sistematizētās atziņas šajā jautājumā ir izklāstītas šīs nodaļas ietvaros.

2.1. Jēdziens „motīvs” raksturojums, tā būtība

Lai varētu kvalitatīvi sasniegt autores izvirzīto mērķi un pārbaudīt hipotēzi, vitāli svarīgi sākotnēji ir saprast jēdzienu „motīvs”, tā būtību. Jēdziens „motīvs” mākslas jomā tiek skaidrots kā „tālāk nedalāms elements, tālāk nedalāma sastāvdaļa (*mākslas darbā*); arī temats, pamatdoma (*mākslas darbā*).”²⁰ Taču, apzinot plašu informācijas apjomu, gan vietējo, gan ārzemju literatūrā pieejamo, autore konstatēja, ka šis jēdziens nav tik vienkāršs, kā sākotnēji varētu šķist (un ne tik bieži izmantots kā citi termini tā būtības apzīmēšanai un lašākai informācijas gūšanai). Tas, darba temata ietvaros, kā arī kompetentākai un kvalitatīvākai tā izpildei, ir jāanalizē kopā ar jēdzieniem „ornaments” un „ornamentāls motīvs” (skat. 2.1.tabulu).

2.1.tabula. Jēdziena „ornaments” skaidrojumi

Latvijas Enciklopēdiskajā vārdnīcā ²¹	Ornaments - materiālās kultūras objektu rotājums ar dažādu raksta zīmju kompozīciju . Raksta zīmes var būt dabas elementi, folkloras tēli un citi simboliski vai stilizēti attēlojumi, kas izpildīti dažādās tehnikās. Ornamenta pirmsākumi meklējams pirmatnējā sabiedrībā.
Terminu skaidrojošajā vārdnīcā ²²	Jēdziena „ornaments” izcelsme - latīņu <i>ornamentum</i> „rotājums”. Tas skaidrojams kā: 1. rotājums, kam raksturīgs ģeometrisku vai stilizētu elementu salikums simetriskā vai kādā citā kārtojumā. 2. <i>mūz.</i> melodijas izrotājums (piem., melisms, pasāža).
Latvian Oxford dictionary	Ornaments - rotājums (piemēram, priekšmetam, celtnei), kam raksturīgs noteikts, ritmisks atsevišķu elementu (piemēram, ģeometrisku figūru, stilizētu augu, dzīvnieku attēlu) salikums . ²³
I. Bunkša	Ornaments ir viens no galvenajiem izteiksmes līdzekļiem.

²⁰Spektors, A. *Motīvs*. Pieejams: <http://www.tezaurs.lv/#/sv/mot%C4%ABvs> [sk. 5.03.2018].

²¹*Latvijas Enciklopēdiskā vārdnīca*. Rīga: Nacionālais apgāds, 2002.

²²*Terminu skaidrojošā vārdnīca*. Rīga: Apgāds „Jumava”, 1999.

²³Oxford University Press. *Ornaments*. Pieejams: <https://lv.oxforddictionaries.com/skaidrojums/ornaments> [sk. 5.03.2018].

	Tas darbojas kā universāls informācijas nesējs - vispārinājums, simbols, maģija, vēsture, tilts no pagātnes uz tagadni. ²⁴
Mākslas terminu vārdnīca (Словарь художественных терминов) ²⁵	Ornaments - „ritmisks” zīmējuma raksts, kurš balstās uz konkrētu elementu atkārtošānu un miksēšanu.

No šīs informācijas, kā arī autores papildus iegūtā informācija ļauj secināt, mākslas jomā biežāk tiek analizēts tieši ornaments vai ornamentāls motīvs. Šī iemesla dēļ darba turpmākajā daļā autore darba temata ietvaros lietos jēdzienu „ornaments” (tā ietverot gan motīva, gan ornamenta būtību).

Ornamentu var uzskatīt par „dekoratīvu elementu”, kurš ir cieši saistīts ar virsmas formu un veidu, ko tas rotā, atklājot tās arhitektūru, radot kompozīcijas akcentus. Ornaments stilizē un shematizē konkrētus motīvus (par to kā procesu sīkāk 2.3.apakšnodaļā). Autores apzinātā informācija ļauj secināt, ka ornamenta īpašības ir atkarīgas arī no daudziem citiem aspektiem, piemēram, tās dekorētā lietojuma mērķa, formas, struktūras un materiāla.

Ornaments, tā motīvi ir daļa no tautu nacionālās, dekoratīvās un lietišķās mākslas. Tas pilda dažādas funkcijas - tas ir kā dekors ēkai, apģērbam, sadzīves priekšmetiem, ieročiem, plaši tiek izmantots arī grāmatu, lietišķās grafikas, dažādu plakātu un citu nozares, jomu priekšmetu noformēšanā.

Ornamentu var uzzīmēt ar krāsām, ar citiem grafiskiem paņēmieniem, izšūt no diegiem, izgrebt kokā, izkalt metālā u.c. Ornaments var būt vienkrāsains (monohroms) vai daudzkrāsains (polihroms) . To var izpildīt, izveidot uz virsmas, kas ir ieliekta, izliekta vai reljefaina.

Dekoratīvās, ornamentu mākslas kopējās stilistiskās iezīmes nosaka katras tautas lietišķās attēlošanas kultūras īpatnības un tradīcijas, kurām noteiktā laika posmā, periodā piemīt izteikts raksturs. Tāpēc autore, analizējot informāciju par ornamentu vēsturisko attīstību (par to detalizētāk šī darba 3.nodaļā) var apgalvot, ka ornamentu, to motīvu attēlojumu iezīmes, var uzskatīt par konkrētu laikmetu stila tiešu atspoguļojumu. Ornamentu var uztvert kā drošu, uzticamu iezīmi mākslinieciskā darba (jebkura, piemēram, arhitektūrā, lietišķajā mākslā, amatniecībā u.c.) novērtēšanai un piederības noteikšanai konkrētam laikam,

²⁴Sīle, S. „Femme Fatale”. Pieejams: <http://www.karinedance.lv/art.html?l=1&id=302> [sk. 5.03.2018].

²⁵Творческое объединение Артика. Словарь художественных терминов. Доступно: http://artica.su/art_vocabulary/art-vocabulary-13#ornamentum [см. 5.03.2018].

vēsturiskajam periodam un piederību arī noteiktai valstij (piemēram, gotikas, baroka, jūgendstils u.c.).

Ornamentam ļoti bieži piemīt simboliska, maģiska vai reliģioza nozīme. Visvairāk ornamentu ir attīstījušies tajos reģionos, kur dominē reālās reprezentācijas nosacītās formas: Seno Austrumu valstīs, Amerikā (Meksika, Peru, Ekvadora u.c.), Āzijā (Japāna, Ķīna, Indija, Turcija u.c.).²⁶ Tautas radošajā darbībā ornamentu motīvi paver tās redzējumu uz pasauli no folkloras-poētiskā redzējuma (Saules, Zemes, Ūdens, Uguns u.c. zīmes). Vēsturiskie dati liecina, ka ar laiku senie ornamentu motīvi pakāpeniski zaudēja savu sākotnējo, maģisko būtību, sargātāju no ļauniem spēkiem lomu un nozīmi, saglabājot tikai to dekoratīvo izteiksmību.²⁷

2.2. Ornamentālo motīvu veidojošo komponentu raksturojums

Tomēr ne visus rakstu motīvus var uzskatīt par ornamentu. Piemēram, motīvu raksts, kurš brīvā veida aizpilda noteiktu virsmu, nav ornaments. Pašlaik pastāv dažādas ornamentu klasifikācijas, piemēram, ornamentus pēc to kompozīcijas rakstura var iedalīt: lentes ornamentos (skat. 2.1.attēlu) (savukārt tam pēc simetrijas ir septiņi paveidi), pastāv ornaments aplī (rozete), ornaments kvadrātveida vai taisnstūrveida figūrā u.c.²⁸

2.1.att. Lentveida ornamenti²⁹

(1.att. - persiešu lentveida ornaments, 2.att. - indiešu lentveida ornaments)

Ornaments var būt kā centrālais rotājums, norobežojošais ornaments (no krievu - *окаймляющий орнамент*), heraldiskais ornaments, vai arī kā ornaments, kas apvieno

²⁶Творческое объединение Артика. *Словарь художественных терминов*. Доступно:

http://artica.su/art_vocabulary/art-vocabulary-13#ornamentum [см. 5.03.2018].

²⁷Библиотекарь.ру. *Живопись. Краткий словарь терминов*. Доступно:

<http://www.bibliotekar.ru/slovarZhivopis/139.htm> [см. 5.03.2018].

²⁸Библиотекарь.ру. *Живопись. Краткий словарь терминов*. Доступно:

<http://www.bibliotekar.ru/slovarZhivopis/139.htm> [см. 5.03.2018].

²⁹Galamosaic. *Ленточный орнамент*. Доступно: <http://galamosaic.ru/ru/mediateka/detail.php?id=421> [см. 5.03.2018].

vairākus to veidus sarežģītās kombinācijās.³⁰ Taču ņemot vērā darba tematiku un darba apjoma ierobežojumu, autore minēs klasifikāciju, kas atspoguļo ornamentu kā dekoratīvo elementu.

Ornamentus, ornamentālos motīvus kā dekoratīvos elementus visbiežāk iedala četrās pamatgrupās:

- 1) ģeometriskie ornamenti;
- 2) florālie (augu raksta) ornamenti;
- 3) zoomorfie (dzīvnieku zīmes) ornamenti;
- 4) antropomorfie (stilizētu cilvēku figūru) ornamentu.

2.2.1. Ģeometriskie ornamentu

Tie parasti ir vienkāršu formas ģeometrisko elementu kopums: līnijas (taisnas, laužas, līkloču), trijstūri, kvadrāti, rombi, taisnstūri, daudzstūri, riņķi, ovāli, spirāles u.tml. (skat. piemērus 2.2.attēlā).³¹ Ģeometriskie ornamentu (skat. 2.3.attēlā) sastāv no abstraktām formām, tajā skaitā arī no to izveidotām figūrām un kombinācijas veidiem.³² Pāris elementus vai to grupu identificē ar nosaukumiem:

- 1) „zvaigzne;
- 2) rozete - lietišķajā mākslā to skaidro kā ornamenta motīvu stilizēta izplaukušā zieda veidā ar aplī izkārtotām ziedlapiņām;
- 3) krusts - zīme, ornamenta elements, kuru veido divas vai vairākas līnijas, kas cita citu šķēļ; kristīgajā Baznīcā krusts ir kristietības simbols un kulta priekšmets (kopš 3. gadsimta). Krustam ir dažādas formas (pavisam 16). Dažādos variantos krusts plaši sastopams daudzu pasaules tautu nacionālo ornamentu sistēmās, arī latviešu rakstos (audumos, zīmējumos). Izmantoja par aizsargzīmi pret ļaunajiem spēkiem;
- 4) meandrs - ģeometrisks ornaments laužas vai liektas līnijas veidā. Radies Senajā Grieķijā un Romā;
- 5) u.c.”³³

³⁰Творческое объединение Артика. *Словарь художественных терминов*. Доступно:

http://artica.su/art_vocabulary/art-vocabulary-13#ornamentum [см. 5.03.2018].

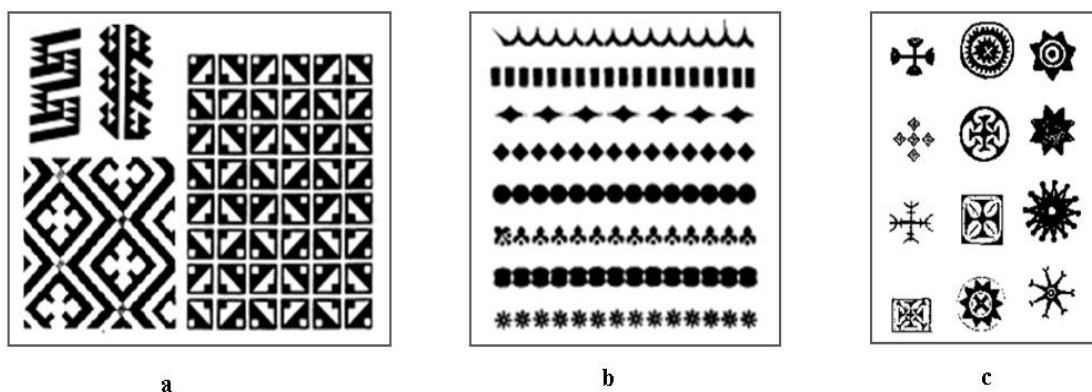
³¹Бусыгина, О. М., Милова, Н. П. *Организация рапортной композиции*. Доступно:

<https://abc.vvsu.ru/books/rapportn/page0002.asp> [см. 9.03.2018].

³²Artemini. *Raksts (tautisks) (национальный узор, national ornament)*. Pieejams:

https://www.artermini.lv/raksts_new.php?searchstr=ornament [sk. 9.03.2018].

³³*Latvijas Enciklopēdiska vārdnīca*. Rīga: Nacionālais apgāds, 2002.

2.2.att. Ģeometrisko formu-motīvu ornamenti³⁴

(a un b - ģeometriski ornamenti, kuri pamatā veidoti no vienkāršām figūrām (a - Usvjatu ornamenti; b - linotipa ornamenti); c - ģeometriskie motīvi (zvaigznes, rozetes, krusti))

2.3.att. Ģeometriskās formas ornamentā³⁵

(1.un 2.att. -arābu ģeometriskās formas, 3.att. - Austrumu ģeometriskie ornamenti)

Ģeometrisko ornamentu uzskata par vissenāko un visizplatītāko, tai skaitā, arī mūsdienās, ornamenta veidu. Mūsdienās zinātniekiem un pētniekiem ir zināmi sadzīves priekšmeti (kuri ir izgreznoti ar ģeometriskiem ornamentiem), kuru izveide attiecas vēl pat uz paleolīta laiku. Paskatoties atpakaļ vēsturē, var redzēt, ka ģeometriskie ornamenti gadsimtiem ir izmantoti tekstila, interjera, sadzīves priekšmetu, ieroču un darbarīku izgreznošanai.³⁶

Šajā kontekstā būtiski atzīmēt, ka jau senie grieķi ticēja, ka matemātika un māksla ir kā viens vesels, kuras uzskatīja par vienotām disciplinām. „Līdz ar to daudzi mākslinieki guva iedvesmu no matemātiskajām attiecībām un studēja šo disciplīnu nolūkā pilnveidot savus mākslas darbus. Tāpat arī Renesanses mākslinieki, Viduslaiku Islāma valstu arhitekti un arī

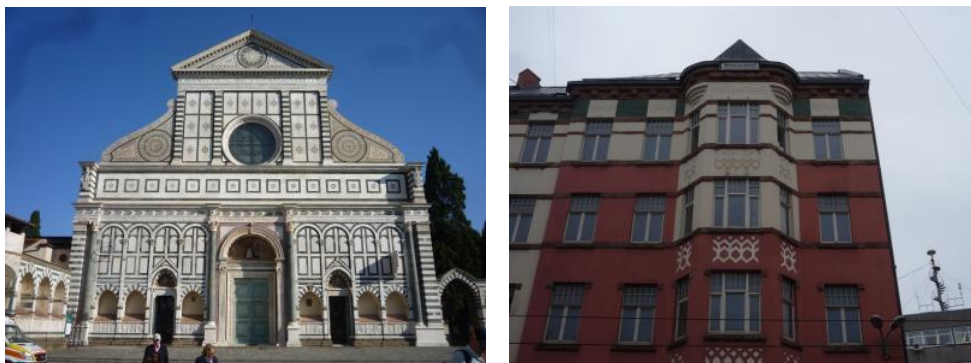
³⁴Бусыгина, О. М., Милова, Н. П. *Организация рапортной композиции*. Доступно:

<https://abc.vvsu.ru/books/rapportn/page0002.asp> [см. 9.03.2018].

³⁵Galamosaic. *Геометрический орнамент*. Доступно: <http://galamosaic.ru/ru/mediateka/detail.php?id=425> [см. 9.03.2018].

³⁶Турпат

gotisko celtņu meistari aizrāvušies ar ģeometrisko figūru un līniju kārtojumu, piešķirot ēkām savdabīgi izteiksmīgu fasāžu dekoru” (skat. piemēru 2.4.attēlā).

2.4.att. Ģeometriskās formas arhitektūrā³⁷

„(1.att. - ģeometriskais ornaments uz San Džovani baznīcas fasādes Florencē; 2.att. - arhitekts A.Vanags, 1907.g., nams ar retu nacionālo ģeometrisko ornamentu; Rīga, Kr.Barona iela 30)”³⁸

2.2.2. Florālie ornamenti

Augu valsts motīvi jau izsenis ir ieņēmuši galveno vietu ornamentālajās kompozīcijās. Iepazīstoties ar vēsturisko cilvēces attīstību, var secināt, ka katrā laikmetā cilvēki radīja savu, tiem raksturīgus augu valsts un ziedu ornamentus. Augu valsts motīvi visbiežāk tika veidoti no stilizētu lapu, ziedu, augļu, zaru u.tml. motīviem. Visbiežāk sastopamais augu valsts motīvs visām tautām ir „Dzīves koka” motīvs, kurš var tikt attēlots kā ziedošs koku vai krūms.³⁹

Augu valsts ornamentu (skat. 2.5.attēlā) motīvi to sākotnējā veidošanās stadijā tika kombinēti kopā ar ģeometriskiem ornamentu motīviem. Pārejas periodā no bronzas un dzelzs laikmetu ornamentā var saskatīt bronzas tematiku. Daudzās kompozīcijās tiek attēloti dzīvnieki, kuri sargā augus. Uzlabojoties mākslinieku spējām un iemaņām, meistarībai, ornamentos izmantotie elementi kļūst arvien detalizētāki un atpazīstami. Šādus „rotājumus” izmanto ēku, apģērbu, trauku un iekštelpu dekorēšanai gan 1.gs. mūsu ērā, gan arī vēlāk - Viduslaiku periodā. Renesanses laikmetā mākslinieki S.Botičelli, Pizanello, DŽ.Bellini izteikti uzlaboja augu valsts ornamentus, to trīsdimensiju zīmējumu. XIX gs. tiek uzskatīts par vienu no florālo motīvu uzplaukuma laikiem. Diskrēti motīvi no zīdiem un zariņiem kalpo par

³⁷Artemini. *Raksts (tautisks) (национальный узор, national ornament)*. Pieejams: https://www.artermini.lv/raksts_new.php?searchstr=ornament [sk. 9.03.2018].

³⁸Турпат

³⁹Библиотекарь.ру. *Живопись. Краткий словарь терминов*. Доступно: <http://www.bibliotekar.ru/slovarZhivopis/139.htm> [см. 9.03.2018].

tekstila, marmora, tapešu u.tml. priekšmetu rotājumu elementu. XIX gs.beigās tika izveidots ļoti liels skaits dažādas tehnikās zīmēšanas skolas. Tajās tika izstrādātas ornamentu izpildes metodikas, kuras pazīstamas arī mūsdienās. Tajā laikā īpaša vērība tika piešķirta motīvam. Tika uzskatīts, ka tieši tas ir galvenais „ķēdes posms”, kurš rada rakstu kopumā.⁴⁰

2.5.att. Florālo motīvu ornamentā piemēri⁴¹

(1.att. - Indijas ornamentu, 2.att. - Persijas ornamentu, 3.att. - Ķīnas ornamentu)

Analizējot nedaudz detalizētāk šīs ornamentu veidu, tika konstatēts, ka katrai valstij, tautai bija raksturīgs savs individuāls risinājums to attēlošanai, veidošanai - gan no kompozīcijas viedokļa, gan zīmējuma izmēra, atrašanās vietas uz „kopējā fona”, kā arī no uz auduma veidošanas tehnikas un rakstura. Piemēra, Senajā Ēģiptē visbiežāk izplatīties augu valsts motīvi bija lotoss un papirusi, Senajā Grieķijā - palmete, Senajā Romā - akanta lapa, Āzijas valstīs - granāts un palma.⁴²

2.2.3. Zoomorfie ornamentu

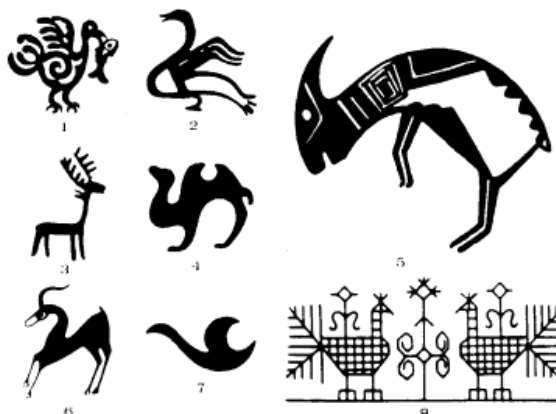
Tie ir faunas attēlojumi (skat. 2.6.attēlu) - gan reālas, dabā eksistējošas, gan arī neeksistējošas, iedomātas (ornamentu ar šādiem fantastiskiem dzīvniekiem un putniem sauc par teratoloģisku, tādi ir, piemēram, pūķi, sirēnas, spārnoti lauvas u.c.). Šīs ornamentu veidošanā tiek izmantoti gan „veseli” dzīvnieki (kā vienots veselums), gan tikai to daļas, piemēram, buļļu galvas, lauvas ķepas u.c. Dekoratīvajā mākslā var saskatīt visbiežāk izmantotos dzīvniekus, kuri pēc veida nav nemaz tik izteikti daudz (tāpat kā atveidojot konkrētus augu valsts motīvus). Parasti tiek attēloti mājdzīvnieki, piemēram, zirgi, kamieļi,

⁴⁰Galamosaic. *Растительный орнамент*. Доступно: <http://galamosaic.ru/mediateka/detail.php?id=426> [см. 9.03.2018].

⁴¹Turpat

⁴²Бусыгина, О. М., Милова, Н. П. *Организация рапортной композиции*. Доступно: <https://abc.vvsu.ru/books/rapportn/page0002.asp> [см. 9.03.2018].

suņi, gaiļi u.c., vai vairāk komerciāli, piemēram, briedis, pīle, zivs u.c. No kukaiņiem visbiežāk attēlo taureņus un vaboles.⁴³

2.6.att. Dzīvnieku ornamentu motīvi seno un mūsdienu tautu darbos⁴⁴

(1.att. - sibīriešu, 2.un 6.att. - mikēniešu, 3.att. - seno ēģiptiešu, 4. un 7.att. - kirgīziešu, 5.att. - indiāņu, 8.att. - krievu tautas)

Dzīvnieku zīmēšana ir pazīstama jau kopš paleolīta (pirms 20 tūkst. gadiem). Seno mākslinieku radošajos darbos kāda zvēra attēlojums bija izplatītāks par jeb kuru cita veida zīmējumu. Taču šāda veida motīvi bija izplatīti arī vēlākā laikā. Mūsdienās ir zināmi šumeru, seno ēģiptiešu, seno grieķu u.c.mākslinieku izpildītie darbi tiek uzskatīti par īstiem senās mākslas šedevriem.

Par vienu no spilgtākajiem pagātnes dzīvnieku ornamentiem uzskata *скифо-сибирский* dzīvnieka motīvs, kura „parādīšanos” atiecina 1.gs. p.m.ē.

Laikā uz 1.tūkst. pusi p.m.ē. dzīvnieku motīvi kļūst dekoratīvāki. Tajā pašā laikā šie zīmējumi iegūst ģeometrisku ornamentu ievirzi, tie kļūst precīzāki un sarežģītāki.

Arī Eiropas ornamentā dzīvnieku attēlošana bija ļoti plaši izplatīta. Piemēram, romiešu laikmetā daudzās apdzīvotās vietās praktizējās dekoratīvie akmens griezumumi, izmantojot tādus attēlus kā sirēna, grifīns, kentaurs, ērglis un lauva. Tie arī dekorēja keramikas flīzes, mozaīkas paneļus, dekoratīvos tekstilizstrādājumus.

Renesanses laikmetā dzīvnieku ornamentu tiek novirzīti otrajā plānā, tomēr tie vēl arvien tika pielietoti. Antīkā klasicisma stilā bija populāri attēlot gulbjus, pāvus (ļoti bieži šie motīvi šajā, kā arī XVIII-XIX gs., tika izmantoti tekstila un sadzīves priekšmetu

⁴³Библиотекарь.ру. Живопись. Краткий словарь терминов. Доступно:

<http://www.bibliotekar.ru/slovarZhivopis/139.htm> [см. 9.03.2018].

⁴⁴Бусыгина, О. М., Милова, Н. П. Организация рапортной композиции. Доступно:

<https://abc.vvsu.ru/books/rapportn/page0002.asp> [см. 9.03.2018].

noformēšanā). Zoomorfie motīvi ornamenti palika populāri līdz pat 20. gs. beigām, kā arī mūsdienām.⁴⁵

Dzīvnieku ornamentiem ir vairāki veidi. Kā vienu tiem var minēt ornitomorfo motīvu (putnu un to daļu attēlošana), ihtiomorfie motīvi (abinieku attēlošanai), entomomorfie ornamentu (tiek attēloti dažādu veidu kukaiņi).⁴⁶

Par visbiežāko un izplatītāko dzīvnieku motīvu visās valstīs un gandrīz visās mākslas un amatniecības nozarēs uzskata tieši putna attēlus, kuram piemīt simboliska nozīme. Kā piemēru var minēt piekūnu - tas ļoti izplatīts bija Ēģiptē, ērglis- Romā, Bizantijā, Vācijā, pāvs - kristiešu mākslā, dzērve - Ķīnā un Japānā. Darba temata ietvaros būtiski atzīmēt, ka dažādās valstīs vienu un to pašu putnu attēloja atšķirīgi.

No ūdens faunas visbiežāk tika izmantoti zivju un delfīnu motīvi - īpaši Senajā Grieķijā, Senajā Romā; karpas - Ķīnā; astoņkājis - Krētas dekoros; gliemežvāki un ķemmīšgliemenes- Ludviga XV un Ludviga XVI laika mākslā.⁴⁷

2.2.4. Antropomorfie ornamentu

Šī veida ornamentu pamatā kā motīvs visbiežāk tiek izmantotas vīriešu un sieviešu stilizētas figūras, cilvēku sejas un ķermeņa daļas.

Senos laikos (uz sienām un keramikas) antropomorfiski motīvi (vienlaicīgi ar dzīvnieku attēliem) biežāk tika izmantoti medību ainās. Tajā pašā laikā dzīvnieku zīmējumi bija daudz lielāki nekā cilvēki - tādā veidā seno laiku mākslinieki attēloja dabas un cilvēka spēku attiecību. Cilvēks sevi kā objektu tuvāk sāk iepazīt un novērtēt laikā, kad parādījās zemkopība. Tieši šajā laikā antropomorfie motīvi sāk ieņemt pietiekami nopietnu vietu mākslā.

Tekstila izstrādājumos cilvēks attēlojums attīstītā un pilnvērtīgā veidā ir sastopams viduslaiku audumos un izšuvumos.⁴⁸

⁴⁵Galamosaic. *Зооморфный орнамент*. Доступно: <http://galamosaic.ru/ru/mediateka/detail.php?id=428> [см. 12.03.2018].

⁴⁶Торбеаев, Б. *Зооморфные мотивы в дизайне современных тканей*. Доступно: <http://sanat.orexca.com/2014-rus/2014-2-2/zoomorfny-e-motivy-v-dizajne-sovremenny-h-tkanej/> [см. 12.03.2018].

⁴⁷Бусыгина, О. М., Милова, Н. П. *Организация рапортной композиции*. Доступно: <https://abc.vvsu.ru/books/rapportn/page0002.asp> [см. 12.03.2018].

⁴⁸Galamosaic. *Антропоморфный орнамент*. Доступно: <http://galamosaic.ru/ru/mediateka/detail.php?id=429> [см. 12.03.2018].

2.3. Ornamenta stilizācijas izveide

No jau iepriekšējās divās apakšnodaļas ievietotās informācijas var secināt, ka ornamentālo motīvu izveidē būtiska nozīme ir konkrētu objektu stilizācijai un to kompozīcijas izveide. Dekoratīvajā kompozīcijā ļoti svarīgu lomu ieņem mākslinieka spēja savā darbā apkārtējas darbības, priekšmetus attēlot radošā veidā. Viens no šiem veidiem, paņēmieniem un sava veida „tehnikām” ir priekšmetu, objektu, ainavu u.tml. stilizācija.

Terminu skaidrojošajā vārdnīcā jēdzienu „stilizēt” (izcelsme - vācu *stilisieren*, franču *styliser* no latīņu v.) skaidro kā „atdarināt (parasti mākslas darbā) noteikta stila īpatnības, savdabību vai kā reālistisku attēlojumu pakļaut ornamentālām, dekoratīvām formām; pēc noteiktiem principiem vienkāršoti attēlot.”⁴⁹

Dekoratīvajā mākslā, attēlojot jebkuru dzīvnieku, mākslinieka uzdevums būtībā ir izcelt konkrētā objekta tipiskākās, individuālās īpašības. Galvenais šajā jomā ir radīt dzīvnieku pasaules ornamentālu, dekoratīvu transformācijas motīvu, jo konkrētā tēla individuālās iezīmes ornamentā zaudē savu jēgu, nozīmi (tā dabiskā forma iegūst dekoratīvas iezīmes). Ornamenta izveidē tiek pieļauts konkrētā attēlojamā priekšmeta proporciju pārkāpšana, neievērošana. Šajā kontekstā jāpiebilst, ka iztēlei ornamenta motīvu izveidē piemīt liela nozīme, kā rezultātā konkrētā dzīvnieka motīvs dažkārt var iegūt pat pasakainas, fantastiskas iezīmes.⁵⁰ Atkarībā no ornamentālā motīva „gala rezultāta” dekoratīvās pakāpes, izšķir divu līmeņu stilizācijas pakāpes:

- 1) ārējā-vispārīgā stilizēšana - šī veida pamatā ir gatavo paraugu imitācija, jebkura autora, žanra, strāvas imitācija;
- 2) dekoratīvā stilizēšana - konkrētā objekta stilizētais attēlojums dominē par tā dabiskajām iezīmēm un realitāti. Šajā līmenī dzīvnieka ornamenta motīvs var būt pārpildīts nereālām detaļām, var būt abstrakts.⁵¹

Radošais darbs, kas vērsts uz dzīvnieku pasaules motīvu izveidi, sākas ar konkrētā dzīvnieka dabiskās vides izpēti. Pētījumu laikā mākslinieks cenšas saprast dzīvnieka kustības, tā uzbūvi. Šis process pieradina mākslinieka acis un rokas ātrai reakcijai uz dzīvnieka mainīgo stāvokli dabā. Mākslinieks skiču veidā attēlo savus pirmos iespaidus par dzīvnieka fantastisko unikalitāti. Tomēr šīs skices lietderīgi izveidot vairākas pēc skaita (uzzīmēt labāk daudz, lai

⁴⁹Terminu skaidrojošā vārdnīca. Rīga: Apgāds „Jumava”, 1999.

⁵⁰Бусыгина, О. М., Милова, Н. П. *Организация рапортной композиции*. Доступно: <https://abc.vvsu.ru/books/rapportn/page0002.asp> [см. 12.03.2018].

⁵¹ФБ. *Стилизация - это что такое? Стилизация в искусстве*. Доступно: <http://fb.ru/article/159597/stilizatsiya---eto-cto-takoe-stilizatsiya-v-iskusstve> [см. 15.03.2018].

gūtu vispārīgu priekšstatu) kaut arī ļoti īsā, pat momentānā laikā. Konkrētam skices paraugam asā un lakoniskā grafiskajā valodā ir jāatspoguļo raksturīgākās konkrētā objekta dabiskās formas, iezīmējot arī tā iekšējo īpašību un principu „orientāciju”.

Otrais posms dzīvnieku ornamentālā motīva izveidē ir reālā, dabiskā dzīvnieka attēlojuma pārveidošana dekoratīvākā, tuvāk ornamentālākam tā atveidojumam (skat. 2.7.attēlu, 2.8.attēlu). Šajā procesa posmā, izvērtējot dzīvnieku pasaules transformācijas principus to ornamentālos atveidos, nepieciešams vērā ņemt apstākli, ka „gatavajam” motīvam jābūt plakanam, jo lielākoties iegūtais motīvs tiks izmantots ar plakanām virsmām, piemēram, auduma.⁵²

2.7.att. Brieža motīva variācijas⁵³

2.8.att. Kaķa motīva variācijas⁵⁴

Kopumā no šīs apakšnodaļas var secināt, ka, veidojot stilizētus dzīvnieku motīvus, jāvadās pēc šādiem principiem (stilizētajam objektam jābūt): vispārīgums; ģeometriskums; simbolisms; ekscentriskums; krāsu variēšana, jutekliskums; formas vienkāršība.

⁵²Бусыгина, О. М., Милова, Н. П. *Организация рапортной композиции*. Доступно: <https://abc.vvsu.ru/books/rapportn/page0002.asp> [см. 12.03.2018].

⁵³ФБ. *Стилизация - это что такое? Стилизация в искусстве*. Доступно: <http://fb.ru/article/159597/stilizatsiya---eto-hto-takoe-stilizatsiya-v-iskusstve> [см. 15.03.2018].

⁵⁴Пектораль. *Стилизация в декоративном рисунке*. Доступно: <http://www.tvorchistvo.ru/stilizatsiya-v-risynke/> [см. 15.03.2018].

3. DZĪVNIĒKU MOTĪVU AUDUMU APDRUKAS VĒSTURISKĀ ATTĪSTĪBA

Autores apzinātā un izvērtētā informācija ļauj secināt, ka dzīvnieku motīvi dažādās variācijās, dažādā izpildījumā, tehnikā tika izmantoti jau senā, senā pagātnē. No autores apzinātās informācijas var secināt, ka dzīvnieku pasaules raksti, motīvi audumos tika izmantoti jau aptuveni VII gadsimtā mūsu ērā. Kā piemēru var minēt poēmas „Šanhame” varoni Rustanu, kurš tika attēlots kabo. Tā auduma zīmējums imitēja tīģera ādu. Vēl viens šī laika piemērs ir Koptu tautas audumi, uz kuriem ir dzīvnieku pasaules attēlojumi. Taču, lai apzinātu galvenās dzīvnieku motīvu izmantošanas tendences audumu apdrukā, autore to apskatīs hronoloģiskā secībā, par pamatu ņemot pazīstamākos un izteiktākos, vēsturiski spiltākos mākslas stilus un dzīvnieku motīvu „vietu” tajos.

3.1. Dzīvnieku motīvi Bizantijas laikā

Bizantiju uzskata par vienu no visu laiku stabilākajām un ilglaicīgākajām impērijām. Tā pastāvēja no 4. gs. līdz 1453. gadam, kad turki iekaroja Konstantinopoli. Bizantijas impērija un bizantiešu jeb kristīgā kultūra veidojās uz divu laikmetu robežas - kad sabruka antīkā pasaule un sāka nostabilizēties viduslaiku sabiedrība un kristīgā reliģija. Uz pārējās viduslaiku pasaules fona Bizantija izcēlās ar savdabīgām tradīcijām, kuras noteica gan tās ģeogrāfiskais novietojums, gan iedzīvotāju un valodu daudzveidība, dažādu kultūras līmeņu un tradīciju saplūšana, politiskā un reliģiskā situācija.

Līdzīgi, kā citas valstis saņēma spēcīgu Bizantijas tradīciju ietekmi, arī bizantiešu kultūra, kas pamatā mantoja antīkās kultūras tradīcijas, saskārās ar spēcīgiem ārējiem impulsiem no Irānas, Ēģiptes, Sīrijas, vēlāk arī no Rietumeiropas un Senās Krievijas, un zemākas attīstības tautām. Bizantijas mākslinieku radītos darbus uzskata par vērtībēm, kas emocionāli visspilgtāk raksturo impērijā valdošos reliģiskos un estētiskos ideālus, tajā mītošo cilvēku, vēsturisko attīstību.⁵⁵

Bizantieši izgatavoja un eksportēja ļoti bagātīgus, greznus, rakstainus audumus. Tie tika austi un izšūti cilvēkiem no „augstākajām klasēm”, bet krāsoti un apdrukāti zemāko klašu cilvēkiem.

Bizantijas zīda audumiem ar tās ornamentiem bija īpaša nozīme. Bizantijas savus ornamentus izstrādāja, ņemot par pamatu persiešu ornamentus, kā arī pieliekot savus „raksturu” tiem. Uz to audumiem ļoti bieži tiek attēloti zoomorfie ornamentu - lauvas, ziloņi,

⁵⁵*Bizantijas kultūra*. Pieejams: <http://valoda.ailab.lv/kultura/vesture/kultura/bizant/teksts.htm> [sk. 1.03.2018].

buļļi, ērgļi, pīles, pāvi, grifoni, feniksi. Tie parasti veidoja apļveida, daudzstūru vai rombveida kompozīciju, kurus apvienoja tīklsveida sietojums no augu valsts simboliem. Reizēm dzīvnieku figūras izvietoja pa pāriem ar sejām vienu pret otru. Zīmējuma raports (ornamenta raksta daļa, kas periodiski atkārtojas (piem., audumos, tapetēs)) bieži sasniedza 30-40 cm diametrā.

Ļoti bieži ornamentam piemita ne tikai estētiska nozīme, bet tas pildīja arī simbolisku funkciju. Piemēram, ērgļa vai lauvas attēlojums uz imperatora vai citu augstistāvošo valsts personu drēbēm bija kā varas simbols. Audumu krāsu salikumi bija atšķirīgi - par nozīmīgākajiem un greznākajiem uzskatīja purpura krāsas, tā tumši sarkanie toņi tika izmantoti imperatora apģērbā. Ornamentu veidošanai izmantoja spilgtas, piesātinātas krāsas - dzeltenu, brūnu, baltu, melnu un krēmkrāsu (skat. 3.1.attēlu, 3.2.attēlu).⁵⁶

3.1.att. Bizantijas motīvi audumā⁵⁷

3.2.att. Bizantijas audums⁵⁸

⁵⁶Лаврова, В. *Византийский орнамент Часть II*. Доступно: <http://ornament.rode.land/istoriya-ornamenta/9-vizantiyskiy-ornament-chast-ii.html> [см. 1.03.2018].

⁵⁷Alamy Ltd. *Byzantine Ornament, Byzantine Textiles*. Available: <http://www.alamy.com/stock-photo-byzantine-ornament-byzantine-textiles-20988919.html> [last seen 1.03.2018].

3.2. Dzīvnieceku motīvi Renesanses laikā

Spilgtas krāsas un bagātīga ornamenta kombinācija nosaka apģērba tendences Renesanses stila laikā (XIV-XVI gs.). Tā laika modi kopumā raksturo atteikšanās no gotiskajām tumšajām krāsām un antīkā laika apģērbu „bezkrāsas”. Ornaments renesanses stilā rada svaigus elementus.⁵⁹

Renesanses laika stilā ir jūtama paaugstināta interese par seno civilizāciju kultūru. Neparasti populāri kļūst sižeti, motīvi, formas un tehnikas, kuras kādreiz izmantoja Senajā Romā un Senajā Grieķijā. Eiropas iedzīvotāji atkal sāk interesēties par harmoniju, simetriju un perspektīvu.

Renesanses izcelsme ir meklējama Itālijā. Par šī stila šūpuli uzskata Florenci. Renesanses ornamentā ir apvienotas un reinterpretētas trīs senās tradīcijas - romiešu, arābusulmaņu un gotikas. Protams, galvenā loma tajā tomēr bija romiešu tradīcijām.

Šī laikmeta ornamentos bieži ir attēlotas ozola un akantas lapas, vīnogulāji, zoomorfiskie elementi kopā ar kailu cilvēka ķermeni. Tāpat šajā stilā var atrast ikonas, grieķu meandru, zvīņas, pīnes, krelles, lentas un senāko motīvu - gliemežvākus. Aknantu lapas un cirtas ieņem īpašu vietu Renesanses rakstos. Pēc Itālijas ienākšanas Francijā (XVI gs.) dekorā bieži tiek izmantoti tādi elementi kā bagātības rags, maskas, delfīni, lauvas galvas, spārnotās sfinksas. Šī gadsimta flāmu stils daudzos aspektos atkārtō franču stilu.

Renesanses ornaments (skat. 3.3.attēlā) ir reālistisks un ar paaugstinātu gleznainumu. Ornamantu kompozīcijās dominē līdzsvaroti un mierīgi motīvi - gan horizontāli, gan vertikāli. Plaši tiek izmantoti romiešu candelabra, kā arī puslokveida motīvi. Renesanses interjeru dekors ir īpaši delikāts un harmonisks. Lai gan tajā tiek apvienotas tik daudzas citu stilu iezīmes, renesanses stilam ir arī savi, tikai tam piemītoši motīvi. Par tādiem var minēt ģerboņus, ko ieskauj ziedu vainags un kuru atbalsta Kupidons.

Dekorējot audumu ar ornamentāliem rakstiem Renesansē, tiek izmantoti gan konservatīvie motīvi, gan pilnīgi jauni. Audumu dekora visbiežāk sastāv no nelieliem, periodiski atkārtōjošiem ģeometriskiem elementiem. Dažreiz tiek izmantots liels raksts (līdz 50 cm). Šāds ornaments ir pazīstams un populārs līdz šim. Dārgi audumi - samts un brokāts - parasti tiek izgatavoti ar dažādiem stilizētiem elementiem.⁶⁰

⁵⁸Лаврова, В. *Византийский орнамент Часть II*. Доступно: <http://ornament.rode.land/istoriya-ornamenta/9-vizantiyskiy-ornament-chast-ii.html> [см. 1.03.2018].

⁵⁹Orphus. *Стиль ренессанс*. Доступно: <http://womanadvice.ru/stil-reenessans> [см. 1.03.2018].

⁶⁰Galamosaic. *Орнамент эпохи Ренессанса*. Доступно: <http://galamosaic.ru/ru/mediateka/detail.php?id=448> [см. 1.03.2018].

3.3.att. **Renesanses stila audumi**⁶¹

3.3. Dzīvnieku motīvi Klasicisma laikā

Klasicisms (latīņu *klasicis* - paraugs) - mākslas virziens un īpašs mākslas stils, kas XVII-XIX gs. plaši izplatījās Eiropā. Viena no svarīgākajām šī stila iezīmēm bija pievēršanās antīkajai mākslai (līdzīgi kā Renesansē). Galvenā atšķirība starp klasisko un antīko ornamentu bija tajā, ka klasicisma ornamentu bija elegantāki. Turklāt, dekorējot ikdienas dzīves objektus, ieročus, ēkas u.c. priekšmetus, ornamentu lieto nedaudz mazākos apjomos nekā Senās Grieķijas un Senās Romas laikos.

Klasicisma ornamenta pamatmotīvi šādi:

- 1) Ģeometriskie ornamentu bieži sastāv no tāda elementa kā meandrs;
- 2) No augu valsts motīviem var izcelt īvi, ozolu, palmetes, kļavas lapu, akantes lapu, virtēnē sagrupētus augus;
- 3) Zoomorfajā ornamentā bieži izmanto karaliskās varas simbolu lauvas, jūras zivis un dzīvniekus, dažāda veida izdomātus zvērus;
- 4) Antromorfie motīvi tiek pārstāvēti ar dievu un varoņu attēlojumiem. Sieviešu figūras - ir vienkārši karitādi, vīriešu figūras - kā atlanti;
- 5) Bieži tiek izmantoti ģeometriskie elementi - kara bruņas, vairogi, ķiveres, sakrustoti ieroči u.c.

⁶¹Galamosaic. *Орнамент эпохи Ренессанса*. Доступно: <http://galamosaic.ru/ru/mediateka/detail.php?id=448> [см. 1.03.2018].

Jebkurā gadījumā ornamenti šajā laikā atkal atgūst savu statisko raksturu, spilgtās un skaidrās līnijas. Motīvos bieži izmanto aplūsus, ovālus, taisnstūrus. Rakstos tiek saglabāti daži baroka un rokoko elementi. Tomēr no klasicisma ornamenta, atšķirībā no iepriekšējo laikmetu dekorējumiem, ir pilnīgi izslēgtas pārmērības, tajā nav dinamiskas un „pārslogotības” ar detaļām. Tajā laikā audumu dekorācijā bieži var redzēt ar roku zīmētus mazus, smalkus ziedus. Dažreiz ir sastopamas lentes.

Viens no slavenākajiem tekstilizstrādājumu dekorētājiem šajā laikā ir Filips de Lasāle (*Philippe de Lassalle*). Viņa galvenais motīvs darbos bija fazānu, pāvu attēlošana, kā arī viens no viņa iemīļotākajiem motīviem bija ziedošu krūmāju ieskāvumā attēloti putni.⁶²

3.4. Dzīvnieku motīvi Art deko laikā

Art deko (fr. *Art déco* - dekoratīvā māksla) - īpaša mākslas un amatniecības plūsma, kas radusies XX gs. sākumā. Termins "Art Deco" radās no 1925. gadā Parīzē rīkotās izstādes nosaukuma. Art Deco stila īpatnības ir ģeometrisku formu stingrība un drosme. Šī kārtība bija ļoti ietekmīga pēdējā gadsimta pirmās puses dekoratīvajā mākslā. Trīsdesmitajos gados Francijā parādījies neparasti populārs visā pasaulē.

Art deco stils ir kubicisma, konstruktīvisma un modernisma kombinācija. Visu to harmoniski papildina Āfrikas, Austrumu un Senās Ēģiptes šiks.

Dekoratīvā, ornamentālā Art Deco māksla - viena no spilgtākajām pasaules kultūras parādībām. Šis interesantais mākslas stils parādījās laikā starp diviem kariem, iemiesojot un simbolizējot cilvēka centienus pēc harmonijas, estētikas un laimes. Pirmie mākslas deko izstrādājumi rada patiesi neaizmirstamu iespaidu par neparastām formām un līnijām. Ornamenti šajā mākslas stilā tika izmantoti ļoti plaši un tas bija izteikti dekoratīvs. Tajā pašā laikā mākslinieki izmanto šādas formas:

- 1) riņķus, kvadrātus, trijstūrus, spirāles. Vienkāršāko ģeometrisku formu izmantošana atspoguļoja gadsimta sākuma sabiedrības vēlmi uz tehnokrātisku civilizāciju;
- 2) kuģus, lidmašīnas, automašīnas u.c. krāsainus attēlus. Tādējādi ornamenti kļuva par sava veida cilvēka un tehnikas vienotības atspoguļojumu;
- 3) eksotiski dzīvnieki un eiropiešiem nepierasti austrumu aksesuāri un apģērba priekšmeti.

⁶²Galamosaic. *Орнамент в эпоху классицизма*. Доступно:

<http://galamosaic.ru/ru/mediateka/detail.php?id=445> [см. 1.03.2018].

Šajā laikā ornamentos bieži tika izmantoti flamingo, mēdībās esoša tīģera, skrējošas antilopes motīvi. Ļoti bieži tiek izmantoti arī tādus elementus kā ķīniešu lietussargus, japāņu kimono u.c. Tiek izmantoti arī eksotisko augu motīvi - ziedoša sakura, bambkua audzes.⁶³

⁶³Galamosaic. *Орнаменты стиля ар деко*. Доступно: <http://galamosaic.ru/ru/mediateka/detail.php?id=431> [см. 1.03.2018].

4. TEKSTILAPDRUKAS MEISTARI LATVIJĀ

Šīs apakšnodaļas ietvaros autore vēlētos atzīmēt dažus no Latviešu ornamentālās apdrukas meistariem.

„Ansis Cīrulis (1883 - 1942) ir nacionālā romantisma pārstāvis. Viņš bija Latvijas grafiķis, gleznotājs un lietišķās mākslas meistars. Latvijas Republikas pirmās pastmarkas meta un valsts karoga standarta autors.”⁶⁴

„Niklāvs Strunke (1894 - 1966) bija gleznotājs, grafiķis, grāmatu ilustrators, darbojies vitrāžā, scenogrāfijā. Blakus kubisma, konstruktīvisma iespaidiem būtiska interese par Itālijas mākslu, latviešu tautas mākslu. Darbos pielieto stilizāciju, dekoratīvātāti, eksotiku un vienkāršotu ornamentālismu.”⁶⁵

Jūlijs Madernieks (1870 - 1955) bija lietišķās mākslas meistars, etnogrāfs, neatkārtojams 20.gs. sākuma ornamenta meistars Latvijā. Viņš bija viens no pamatlicējiem, kurs izdomāja latviešu lietišķo mākslu un nodarbojās ar glezniecību. Paralēli mākslinieks strādāja grāmatu un preses grafikā.⁶⁶

Jūlijs Straume (1874 - 1970) bija izcils latviešu tekstilmākslinieks. „Viņa darbos ir jūtama japāņu mākslas studiju ietekme un jūgendstilam saksturīgu stilizētu augu, putnu un kukaiņu motīvi, neparasti laukuma komponēšanas paņēmieni un izsmalcināta krāsu gamma.”⁶⁷

Vasariņš Vilis (1906 – 1945) – keramiķis, dekorators, gleznotājs, Latvijas Mākslas akadēmijas mācībspēks. Viņš strādāja kā dekorators Nacionālajā teātrī, Kauņas, Malmes un Daugavpils teātrī. 1933–40 izstrādāja metus un projektus akciju sabiedrības *Kuzņecovs* ražojumiem un sudraba izstrādājumiem. 1937 apbalvots ar sudraba medaļu un diplomu starptautiskajā izstādē Parīzē. Smalki pārzināja stilu un ornamenta mākslu, darbojās arī stājglezniecībā.⁶⁸

Ošele Erna (1915-2005) – tekstilmāksliniece. Ar lielu interesi pievērsusies latviešu etnogrāfijai. Tautas lietišķās mākslas studiju *Kursa* dibinātāja. Darinājusi tekstilijas garbārķšu, jauktā tehnikā. Darbiem raksturīga folkloras tēma. Kompozīcijas galvenokārt dekoratīvas, ar brīvi improvizētu ornamenta traktējumu.⁶⁹

⁶⁴Megne, S. *Tekstilmākslas veids - ornamentālā apdruka*. Pieejams: <https://prezi.com/5lgyu-hyon4x/tekstilmakslas-veids-ornamentala-apdruka/> [sk. 3.03.2018].

⁶⁵Turpat

⁶⁶Turpat

⁶⁷Turpat

⁶⁸Tooms, V. *Vidusvidzemnieku biogrāfiskā vārdnīca*. Cēsis. Harmonija, 2003. 416 lpp.

⁶⁹*Latvijas Enciklopēdiska vārdnīca*. Rīga: Nacionālais apgāds, 2002.

Pēc autores apzinātās informācijas var secināt, kas Latvijai netrūkst izcilu mistaru, kas valsts pastāvēšanas vēsturē ir veidojuši dažāda veida ornamentus atšķirīgās tehnikās un pielietojot atšķirīgus materiālus. Šīs autores iepriekš minētās Latvijas vēsturē pazīstamās personības ir tikai dažas no daudziem latviešu māksliniekiem vai ornamenta veidotājiem. Kā piemēru var minēt J.Bīni (1895–1955), kas nodarbojas arī trauku ornamentu veidošanā, Dz.Mežulis (1950), kas ir latviešu tēlnieks, rotkalis un mākslas fotogrāfs (savos darbos pasaules elementi apvienoti ar fantāziju) vai V.Bērziņš (1954), kas nodarbojas ar ornamentu veidošanu tekstīlijās.

SECINĀJUMI

1. Motīvs un to ornamenti tradicionāli tiek uzskatīti par vienu no iezīmēm, kas raksturo konkrēto laiku, tā politiskos, ekonomiskos, sociālos, radošuma un cita veida uzskatus un pārlicību; tas raksturo cilvēku domāšanas tendences, fantāziju; tas parāda, pēc kā tiecas cilvēks, sabiedrība kopumā un pēc kā tā tiecas un uz ko cer.
2. Lai gan dzīvnieku motīvu interpretācijai ir vairāki veidi, tomēr tie visi pilda līdzīgas funkcijas, tiem ir līdzīgas iezīmes, iespējas tikt izveidotiem u.tml. Vēsturiskās atziņas liecina, ka veids, kā cilvēki ir „skatījušies” uz motīvu vizualizēšanu, kā tas tika realizēts (metodes un tehnikas) - izteikti atšķirīgas. Ja senā pagātnē auduma apdrukā izmantoja galvenokārt ļoti laikietilpīgo, darbietilpīgo spiedogu tehniku, tad tuvāk mūsdienām (no aptuveni 18.-19.gs.) auduma apdrukas process ir radikāli mainījies un attīstījies.
3. Katra laikmeta, tajā dzīvojošo cilvēku atšķirīgajām mentalitātēm, iezīmēm, to dažādām nozarēm izvirzītajām priekšrocībām, modes tendencēm un citiem aspektiem, dzīvnieku motīvi audumos (un vēlāk arī to apdrukā) ir bijuši vienmēr - atšķirīgas ir tikai to stilizācija, simboliskā nozīme, krāsu un detaļu izmantošana. Laika gaitā dzīvnieku motīvi ir evolucionējuši jeb attīstījušies.
4. Kā ir minēts šajā darbā, Latvijas vēsturē ir bijuši daudz slaveni tekstilapdrukas meistari, kuri guva atdzinību dažādās tehnikās un pielietojot dažādus materiālus. Mūsdienās Latvijā arī netrūkst daudz izcilu mākslinieku, kuri izvēlējas apdrukā izmantot stilizētus dzīvniekus. Katram māksliniekam ir savs unikāls rokraksts kā attēlot dzīvniekus viņam tīkamā veidā.
5. Dzīvnieku motīvi auduma apdrukas izmantošanas laika gaitā ir piedzīvojuši lielu stilistisku un tehnisku dažādību.

EMPĪRISKĀ DAĻA

Empīriskajā daļā autore veic apģērbu veikalu analīzi par stilizētu dzīvnieku sastopamību apģērbu sortimentā.

Analīze tika veikta salīdzinot apģērbus ar dzīvnieku motīviem Baltijas veikalos, kā arī mūsdienu latviešu dizaineru un ārzemju dizaineru analīze, lai atbildētu uz pētījuma jautājumu - Kā ir mainījusies dzīvnieku motīvu vizuālā interpretācija tekstila apdrukā laika gaitā?

Izmantotās metodes – dizaina paraugu analīze.

Autore analizēs:

- Dzīvnieku veidus audumu apdrukā;
- Pielietotās krāsas;
- Apdrukas izmēru un izvietojumu;
- Ilustrācijas pabeigtību;
- Apdrukas stilu.

Analīze ir nepieciešama, lai gūtu priekšstatu par tirgus tendencēm.

5. DIZAINA PARAUGU ANALĪZE

5.1. Latvijas dizaineru darba paraugi

Šīs nodaļas nolūkos autore vēlās minēt dažus slavenus mūsdienu Latviešu dizainerus, kuri pielieto dzīvnieku motīvus savās apģērbu kolekcijās.

Šā darba ietvaros, pirmais piemērs no Latvijas dizaineru darbiem ir uzņēmums Zvēru Dārzu un tā dibinātāja un īpašniece ir grafiķe Kitija Laura.

Māksliniece ir Rīgas Tehniskās universitātes inženierekonomikas fakultātes absolvente un vienlaikus ar mācībām viņa ir strādājusi reklāmas aģentūrā. Savu iedvesmu viņa ieguva no uzvārdu apzīmēšanas, kuri asociējās ar dzīvniekiem. Stilizētie dzīvnieki guva lielu pieprasījumu, mākslinieci uzrunāja Baiba Grošus ar kuras palīdzību abas kļuva par kompānijas biedriem un atvēra savu sietspiedi.⁷⁰

5.1. att. Zvēru dārza apdruka⁷¹

5.2. att. Zvēru dārza apdruka⁷²

Zvēru dārza dzīvnieku vizualizācijās tiek saskatīta melnbalta grafika. Viņu vizualizācijas var saskatīt dzīvniekus pilnā augumā un to tekstūru. Dzīvnieki vizualizācijām tiek izvēlēti no savvaļas jeb mežiem. Kompānijas apdrukā ir sastopams sireālisms – attēlā 5.1. ir redzami vilks ar lāci, kuri apskaujas, bet attēlā 5.2. ir redzama pūces galva ar spalvām un ir

⁷⁰Ozoliņš, A. *Zvēru dārzs šķīvī. Grafiķes Kitijas Laures sajūtu ainiņas uz krekliņiem, palagiem, traukiem.*

Pieejams: <http://www.la.lv/zveru-darzs-skivi/> [sk. 20.03.2018].

⁷¹Facebook. *Zvēru dārzs*. Pieejams:

<https://www.facebook.com/zverudarzs/photos/a.854258091423615.1073741882.277422182440545/854258111423613/?type=3&theater> [sk. 20.03.2018].

⁷²Facebook. *Zvēru dārzs*. Pieejams:

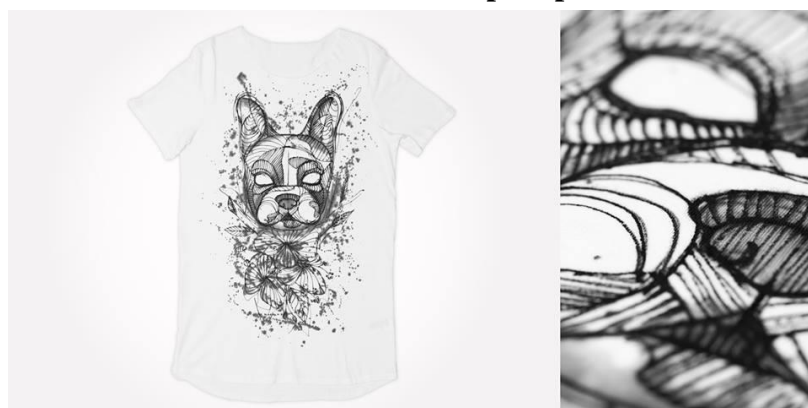
<https://www.facebook.com/zverudarzs/photos/a.659721400877286.1073741859.277422182440545/659721547543938/?type=3&theater> [sk. 20.03.2018].

shematiski attēlota forma, kura uz pirmo acu skatienu izskatās kā pūces ķemenis, tomēr tuvākā apskatē var atpazīt pūces spalvas ovāla veida formā. Dzīvnieki ir attēloti, kā mākslas darba daļa, kura nav redzama. Tas var liecināt par to, ka dzīvnieks tika radīts kā gleznas daļa, bet pēc tam dzīvnieks atsevišķi no apkārtējās vides tika uzklāts uz apģērba gabala. Apdrukas izmēri tiek izvēlēti dažādi attiecībā no kompozīcijas izvēles. Lielāko tiesu apdruka aizņēm mazāko apģērba gabala daļu. Kompozīcijas ir pabeigtas.

Otrais piemērs no Latvijas dizaineru darbiem ir uzņēmums Ripof. Uzņēmuma īpašniece Baiba Bartkeviča ir māksliniece, kura papīra vietā izmanto kreklus apgleznošanai, veidojot unikālus mākslas darbus, kuru kopijas nevar iegādāties apģērba veikalos.⁷³

5.3 att. Ripof apdruka⁷⁴

5.4 att. Ripof apdruka⁷⁵

⁷³Nezināms. *25 Latvijas dizaineri, kuru darinājumus nevar nopirkt veikalos*. Pieejams: <https://www.fenikssfun.com/bildes/25-latvijas-dizaineri-2244> [sk. 20.03.2018].

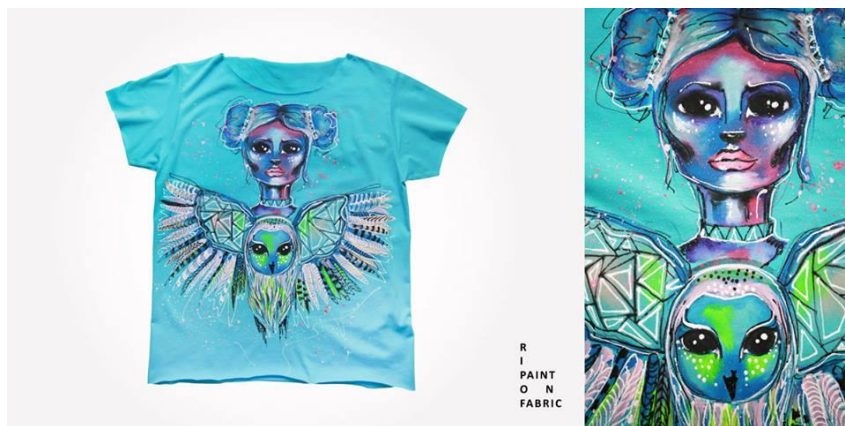
⁷⁴Facebook. *Ripof*. Pieejams:

<https://www.facebook.com/bblcs/photos/a.370210143106355.1073741828.368380629955973/812374242223274/?type=3&theater> [sk. 20.03.2018].

⁷⁵Facebook. *Ripof*. Pieejams:

<https://www.facebook.com/bblcs/photos/a.370210143106355.1073741828.368380629955973/812380205556011/?type=3&theater> [sk. 20.03.2018].

Mākslinieces izvēlētie dzīvnieki tika zīmēti kā fantāzijas tēli. Ilustrācijās tiek izmantoti mājdzīvnieki un savvaļas dzīvnieki. Apdrukai tika izmantotas klasiskās krāsas. Tiem piemīt radniecīgā dzīvnieka tēls, tomēr mākslas darbos tiek pievienoti tādi elementi, kuri nav savdabīgi dzīvniekiem, kā, piemēram, stilizētas līnijas uz purniem. Stilizētiem dzīvniekiem – 5.3. attēlā un 5.4. attēlā var novērot to, ka fons tika apgleznots, lai kompensētu kopējās kompozīcijas izskatu. Kompozīcijas ir pabeigtas.

5.5. att. Ripof apdruka⁷⁶

Savukārt uz attēla 5.5. var novērot to, ka māksliniece izvēlās arī krāsainu apdruku un cilvēku, dzīvnieku kombinētu kompozīciju savā mākslas darbā. Krāsas tika pielietotas vienā gammā, lai noturētu kompozīcijas harmoniju. Krekla stilizācijas tēli arī tika izveidota kā fantāzijas tēli. Apdruka aizņēm gandrīz visu priekšējo krekla daļu, lai varētu saskatīt detaļas mākslas darbos.

Trešais piemērs no Latvijas dizaineru darbiem ir uzņēmums Deered. Zīmola dizainere ir Ieva Moroza. Katrs dizains tiek veidots bez datora palīdzības, tāpēc nav divu vienādu apdruku. Dizainere uzskata, ka brieži ir unikāli dzīvnieki, tāpēc to skaistums, vienkāršība un spēks tiek attēlots „Deered” apģērbos. Zīmola „vizītkarte” ir brieži un latviešu tautas raksti.⁷⁷

Attēlā 5.6. var saskatīt, ka māksliniece attēlo briežus ar vienkāršām līnijām un zīmē siluetus pieliekot latviešu tautas rakstus. Māksliniece savās ilustrācijās izmanto tikai briežus. Kompozīcijas ir melnas un tika drukātas uz baltiem vai pelēkiem krekliem. Dažas vietās

⁷⁶Facebook. *Ripof*. Pieejams:

<https://www.facebook.com/bblcs/photos/a.370210143106355.1073741828.368380629955973/899382120189152/?type=3&theater> [sk. 20.03.2018].

⁷⁷PĒRKAMKOPĀ. *Auskari un sieviešu t-krekli ar brieža motīvu no Latvijas zīmola "Deered"*. Pieejams:

<https://www.perkamkopa.lv/lv/atlaizu-kupons/deered-askari-t-krekls/26092> [sk. 20.03.2018].

kompozīcija ir saskatāma nepabeigtība, jo līnija aptrūkstās. Apdrukas izvietojums ir uz krūtīm, kurš aizņem mazāko daļu no izmantotā apģērba gabala.

5.6. att. Deered apdruka⁷⁸

Ceturtais piemērs no Latvijas dizaineru darbiem ir uzņēmums Wood Brotherhood. Mākslas darbus organizēja dažas latviešu mākslinieces. Dizaina krekli tika apdrukāti sietspiedes tehnikā. Krekli tiek ražoti mazās partijās no kokvilnas.⁷⁹

5.7. att. Wood Brotherhood apdruka⁸⁰

5.8. att. Wood Brotherhood apdruka⁸¹

⁷⁸Facebook. *Deered*. Pieejams:

<https://www.facebook.com/DeeredLv/photos/a.1134139253387065.1073741866.347184052082593/1134139403387050/?type=3&theater> [sk. 20.03.2018].

⁷⁹PĒRKAMKOPĀ. *LATVIJAS DIZAINS: "Wood Brotherhood" krekli ar sietspiedes apdruku - 100% roku darbs.*

Pieejams: <https://www.perkamkopa.lv/lv/atlaizu-kupons/Wood-Brotherhood-krekli-ar-apdruku/25402> [sk. 20.03.2018].

Uzņēmums „Wood Brotherhood” savās apdrukās lielāko tiesu izmanto melno grafiku. Dzīvnieki ir stilizēti ar vairākiem sīkiem elementiem, kuri kopumā sastāda – 5.7. attēlā pilnu kompozīciju, bet 5.8. attēlā pilnveido vilka purnu. Vizualizācijās tiek izmantoti savvaļas meža dzīvnieki. Kompozīcija atrodas pa vidu apģērba gabalā, aizņemot mazāko apģērba daļu. Mākslinieces savas ilustrācijas veido gan pabeigtas, gan nepabeigtas. Kompozīcijas nepabeigtību labi var saskatīt attēlā 5.8.

5.2. Ārzemju dizaineru darba paraugi

Analīzes ietvaros, jāpiemin arī talantīgus ārzemju dizainerus, kuri izmanto dzīvnieku motīvus kreklu apdrukā.

Kā pirmo piemēru var minēt dizaineru un ilustrātoru Rossu Brugginku no Amērikas. Viņš rod iedvesmu saviem darbiem no ģeometrijas, folkloras un dabas.⁸²

5.9. att. Rossa Brugginka apdruka⁸³

5.10. att. Rossa Brugginka apdruka⁸⁴

Šajās mākslinieka apdrukās var novērot to, ka mākslinieks izmanto ģeometrikas formas, lai atdarinātu konkrētu dzīvnieku. Mākslinieka izvēlētais stils atgādina kubisma laika

⁸⁰Facebook. *Wood brotherhood*. Pieejams:

<https://www.facebook.com/thewoodbrotherhood/photos/a.1722809327986366.1073741830.1719607028306596/1919134845020479/?type=3&theater> [sk. 20.03.2018].

⁸¹Facebook. *Wood brotherhood*. Pieejams:

<https://www.facebook.com/thewoodbrotherhood/photos/a.1722809327986366.1073741830.1719607028306596/1919135628353734/?type=3&theater> [sk. 20.03.2018].

⁸²Threadless. *PAPER TIGER Design by Ross Bruggink*. Available:

https://www.threadless.com/product/5348/Paper_Tiger/style,design [last seen. 28.03.18].

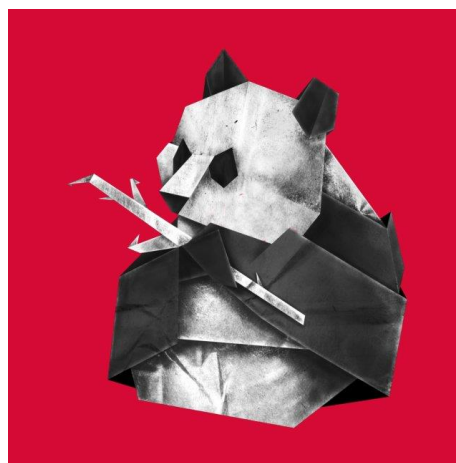
⁸³Turpat

⁸⁴Threadless. *CERBEARUS Design by Ross Bruggink*. Available:

<https://www.threadless.com/product/5341/Cerbearus/style,design> [last seen. 28.03.18].

izmantoto stilu. Krāsas tiek piemeklētas atbilstoši izvēlētajam dzīvniekam, bez jebkādām krāsu manipulācijām, kā arī tiek pielietota balta grafika. Kompozīcijā 5.9. tiek attēlota dzīvnieka galva no sāna, savukārt attēlā 5.10. ilustrācija tika veidota izmantojot visu mītiska dzīvnieka tēlu. Kompozīcija atrodas tieši uz krūtīm, tādējādi aizņemot mazāko krekla daļu. Kā var novērot attēlā 5.9. kompozīcija nav pabeigta, jo no tās tiek gaidīts stāsta turpinājums.

Otrs piemērs tiek veltīts grafiskajam dizainerim no Argentīnas Lukasam Scialabbam. Viņa mākslas darbi tiek iedvesmoti no origami papīra locīšanas. Darbi tiek veidoti izmantojot metāla faktūru.⁸⁵

5.11. att. Lukasa Scialabba apdruka⁸⁶ 5.12. att. Lukasa Scialabba apdruka⁸⁷

Mākslinieks savos darbos izmanto savvaļas dzīvniekus. Tie tiek veidoti grafiskā veida pielietojot ģeometriskas formas. Krāsas tiek izvēlētas metāliskas, kuras dod smaguma sajūtu kompozīcijām. Kompozīcija tiek izvietota uz krūtīm, kura aizņem pusi no krekla priekšpusē. Attēlā 5.12. var saskatīt to, ka ilustrācija nav pabeigta, jo nav vizualizēta otra dzīvnieka ķermeņa puse.

⁸⁵Threadless. OWLIGAMI Design by Lucas Scialabba. Available:

<https://www.threadless.com/product/4364/Owligami/style,design> [last seen. 28.03.18].

⁸⁶Turpat

⁸⁷Threadless. *Pandagami*. Available: <https://www.threadless.com/discover/s/palitosci/design/pandagami> [last seen. 28.03.18].

5.13. att. **Lukasa Scialabba apdruka**⁸⁸

Savukārt attēlā 5.13. mākslinieks radījis nevis attēlu, bet kompozīciju ar vilku, kurš gaudo uz mēnesi, stāvot uz klints.

Trešajā piemērā ir dizainers Roberts Farkas no Ungārijas. Makslinieka darbos tiek saskatīta unikalitāte un pārlicība, kura atspoguļojas viņā dizainos.

5.14. att. **Roberta Farkasa apdruka**⁸⁹

5.15. att. **Roberta Farkasa apdruka**⁹⁰

Dizainos var redzēt unikālu tehniku, kuru pielieto mākslinieks. Kā var redzēt attēlā 5.14. mākslinieks izmantoja krāsas izpūdumus, veidojot kompozīciju. Krāsas tiek izvēlētas vienkrāsainas. Autors savos darbos izmanto savvaļas dzīvniekus. Apdruka tiek izvietota uz krūtīm, aizņemot mazāko daļu. Attēlā 5.15. var novērot, ka mākslinieks izvēlējās izveidot ilustrāciju no ziediem, izvietojot tos tā, lai tajos būtu iespējams saskatīt dzīvnieka tēlu.

⁸⁸Threadless. Wolfgami. Available: <https://www.threadless.com/discover/s/palitosci/design/wolfgami> [last seen. 28.03.18].

⁸⁹Threadless. *RORSCHACH Design by Robert Farkas*. Available: <https://www.threadless.com/product/2876/Rorschach/style,design> [last seen. 3.04.18].

⁹⁰Threadless. *Here's the spring*. Available: <https://www.threadless.com/discover/s/astronaut/design/heres-the-spring> [last seen. 3.04.18].

Kā ceturto piemēru var pieminēt mākslinieku ar pseidonīmu BeeryMethod no Amērikas. Viņa mākslas darbos var saskatīt dažādus fantāzijas tēlus. Apdruka ir vienreizēja un neatkārtojama. Savus mākslas darbus viņš pārdod interneta vidē. Kā var redzēt attēlā 5.16. mākslinieks no ģeometriskām figūrām izveidoja dzīvniekam līdzīgu tēlu. Šajā apdrukā, autors izvēlējās baltu krāsu, lai attēlotu vienradzi. Apdruka tika izvietota un krūtīm, aizņemot mazāko krekla daļu. Bet skatoties uz attēlu 5.17. var redzēt, ka mākslinieks pielietoja pavisam citu tehniku ar smalkām detaļām. Apdruka ir krāsaina un tajā var saskatīt pūces tēlu. Kompozīcija tiek pilnveidota ar fantāzijas koku un citiem sīkiem elementiem, kuri rada iespaidu, ka kompozīcija ir pabeigta. Apdruka tika izvietota pa vidu kreklam, tādējādi aizņemot gandrīz visu krekla priekšpusi.

5.16. att. **BerryMethod** apdruka⁹¹

5.17. att. **BerryMethod** apdrka⁹²

Kā piekto un pēdējo mākslinieku var minēt Šaronu Turneri ar pseidonīmu Scrummy no Anglijas. Viņa savos mākslas darbos izmanto tikai dzīvnieku tēlus.

⁹¹DesignByHumans. *Origami Unicorn*. Available: <https://www.designbyhumans.com/shop/t-shirt/men/origami-unicorn/92820/> [last seen. 3.04.18].

⁹²DesignByHumans. *Owl Tree*. Available: <https://www.designbyhumans.com/shop/t-shirt/women/owl-tree/845836/> [last seen. 3.04.18].

5.18. att. Scrummy apdruka⁹³

5.19. att. Scrummy apdruka⁹⁴

Makslinieces Šaronas Turneres darbos var saskatīt vienreizēju pieeju, kā viņa dzīvnieku siluetus apzīme ar sīkām detaļām, piedodot tiem krāsainību un apjomu. Apzīmētās detaļas tiek izvietotas simetriski no abām dzīvnieka silueta pusēm. Visas apdrukas tiek izvietotas krekļam pa vidu, aizņemot lielāko daļu no krekļa priekšpusē. Kā var novērot attēlā 5.18. kompozīcija tika pabeigta, bet no otras puses skatoties uz attēlu 5.19. var redzēt ka dzīvnieka tēls nav pilnā izmērā attēlots, tādējādi var secināt to, ka kompozīcija nav pilnība pabeigta. Bet katrs mākslinieks savu mākslas darbu redz savādāk un uzskata to par pabeigtu, tādu kāds tas ir izveidots.

5.3. Veikalu sortimenta analīze

Šajā nodaļā autore veic apģērbu veikalu analīzi par stilizētu dzīvnieku sastopamību apģērbu sortimentā.

Šā darba ietvaros analīze tika veikta salīdzinot apģērbus ar dzīvnieku motīviem Baltijas veikalos.

Pirmais piemērs ir apģērbu veikals „TAKKA”, kurš atrodas Kauņas lielveikalā Akropolis.

Apģērbu veikalā tika atrasti krekļi uz kuriem tiek izmantotas dzīvnieku vizualizācija.

⁹³DesignByHumans. *Bassed Hound Love*. Available: <https://www.designbyhumans.com/shop/t-shirt/men/basset-hound-love/281248/> [last seen. 3.04.18].

⁹⁴DesignByHumans. *Antelope Kudu*. Available: <https://www.designbyhumans.com/shop/t-shirt/men/antelope-kudu/287048/> [last seen. 3.04.18].

5.20. att. Autores uzņemtā fotogrāfija

5.21. att. Autores uzņemtā fotogrāfija

Šajā veikalā var redzēt, ka krekli ar dzīvnieka siluetiem tiek apzīmēti ar sīkām izdomu detaļām. Krekli tiek izmantoti krāsaini un apdruka ir melna, vai krāsaina. Apdruka ir izvietota uz krūtīm un aizņem mazāko krekla daļu. Tika izvēlēti savvaļas dzīvnieki. Kompozīcija ir pabeigta, bet fons netika apdrukāts.

Otrais veikals ir „Reserved”, kurš arī atrodas Kauņas lielveikalā „Akropolis”.

Veikalā ir atrodamas dzīvnieku grafiskās vizualizācijas. Dzīvnieku tēli tiek apzīmēti ar ziediem, veidojot tos apjomīgākus. Attēla 5.23. var redzēt to, ka puse no kažka tēla ir attēlota ar ziediem, veidojot kopējo tēlu saprotamu un abstraktu. Apdrukāšanas krāsas tiek izmantotas melnas, krekli tiek izmantoti klasiskās krāsās. Attēlā 5.22. apdruka tiek izvietota uz krūtīm, bet attēlā 5.23. uz visas krekla priekšpuses. Kompozīcijas ir pabeigtas, jo iespaids ka dzīvnieki ir dzīvi.

5.22. att. Autores uzņemtā fotogrāfija

5.23. att. Autores uzņemtā fotogrāfija

Trešais veikals ir „Zara”, kurš, kā iepriekšējie divi veikali, atrodas Kauņas lielveikalā „Akropolis”.

5.24. att. Autores uzņemtā fotogrāfija.

5.25. att. Autores uzņemtā fotogrāfija

Veikalā „Zara” bija maz apģērbu ar dzīvnieku vizualizācijām. Attēlā 5.24. var redzēt dažādas savvaļas kaķu vizualizācijas, kuras tika izvietotas pa visu apģērba gabalu. Vizualizācijas tika veidotas krāsainas, lai izceltos uz melna fona. Savukārt attēlā 5.25. var redzēt putna vizualizāciju, kura, kā iepriekšējā attēla tika izvietots uz visa apģērba gabala. Putna vizualizācijas ir mazas, neuzkrītošas un neuzbāzīgas izvietotas uz balta apģērba gabala.

Ceturtais veikals ir „Lindex”, kurš atrodas Tallinas lielveikalā „Rocca al Mare”. Apģērbu sortiments galvenokārt sastāvēja no stilizētu ziedu un putnu motīviem.

5.26. att. Autores uzņemtā fotogrāfija

5.27. att. Autores uzņemtā fotogrāfija

Attēlā 5.26. un 5.27. var redzēt ka ir izmantotas tikai putnu vizualizācijas. Putni apdrukai tiek izmantoti visdažādākie, sākot no krāsainiem līdz vienkrāsainiem ģeometriskiem. Apģērba apdruka aizņem visu apģērba gabalu un ilustrācijas atkārtojas vairākkārt. Kompozīcijas ar savu atkārtotamību pilnveido to un veido to pabeigtu. Attēlā 5.26. ir redzami balti putni lidojumā virs jūras ar sirreālistiskām zaļām spalvām pie putna spārniem. Savukārt attēlā 5.27. tiek attēloti tikai putnu konturi gan lidojumā, gan sēžot. Sēdošie putni neatrodas uz virsmas, tie karājas gaisā, tomēr putnu daudzuma dēļ tas nekrīt acīs no pirmā skatiena.

Piektais veikals ir „Mango”, kurš kā iepriekšējais veikals tika pieminēts, atrodas Tallinas lielveikalā „Rocca al Mare”. „Mango” veikala sortimentā nebija daudz apģērbu ar dzīvnieku vizualizācijām, šobrīd dizaineri vairāk pieveršas ziedu vizualizācijām apģērbu kolekcijās.

5.28. att. Autores uzņemtā fotogrāfija 5.29. att. Autores uzņemtā fotogrāfija

Tomēr divi krekli veikalā „Mango” ar dzīvnieku vizualizācijām tika atrasti. Krekli apdrukai tika izmantoti klasiskās krāsās un apdruka arī tika izmantota melna vai balta. Uz apģērba gabaliem tiek attēloti savvaļas dzīvnieki. Attēlā 5.28. var novērot, to ka flamingo tika attēlots krekla priekšpusē no abiem sāniem skatoties viens uz otru - spoģuļattēlā, veidojot kompozīcijas pabeigtību. Izvietotā kompozīcijas apdruka aizņēma lielāko daļu no krekla priekšpuses un ir attēlota izmantojot līnijas, kuras attēlo flamingo spalvas. Attēlā 5.29. tiek attēlots zilonis krekla kreisajā pusē, aizņemot gandrīz pusi no krekla priekšpuses. Zilonis netika sīki izzīmēts, bet kopējie kontūri un kontrasti papildina kompozīciju. Zilonis tika ēnots baltā krāsā, lai padarītu lielāku kontrastu un veidotu trīsdimensiālo attēla iespaidu.

Sestais veikals ir „Monton” no augstāk minētā lielveikala Tallinā - „Rocca al Mare”.
Veikalā tika atrasti divi analīzei interesanti piemēri.

5.30. att. Autores uzņemtā fotogrāfija

5.31. att. Autores uzņemtā fotogrāfija

Attēlā 5.30. var redzēt, ka tika izmantota putna vizualizācija uz balta krekla. Vizualizācijas tika izvietotas visa krekla lielumā, fonā pieliekot punktus. Punkti kompensēja baltos laukumus veidojot priekšstatu, ka kompozīcija ir pabeigta. Dzērve ir tievs un gracioss putns, ar lieliem spārniem, tāpēc krekls ar šiem putniem izdevīgi pasvītros figūru. Attēlā 5.31. var novērot ka dzīvnieku silueti tika krāsaini apdrukāti, piesaistot lielu uzmanību pašam apģērba gabalam. Krekla izmantotie dzīvnieki ir zebras sirealistiskā spilgtā krāsā, kas patiks jauniešiem. Apdruka aizņēm visu apģērba gabalu. Abās kreklu apdrukās ir izmantoti savvaļas dzīvnieki.

Septītais veikals ir „Zapping”, kurš atrodas Rīgas lielveikalā „Galerija Centrs”.

Veikalā bija atrodami vairāki piemēri ar stilizētu dzīvnieku motīviem.

5.32. att. Autores uzņemtā fotogrāfija

5.33. att. Autores uzņemtā fotogrāfija

Veikala „Zapping” dzīvnieku grafiskās vizualizācijas bija melnas uz baltiem krekliem. Apdrukai tika izmantoti savvaļas dzīvnieki. Vizualizācijās tika attēlotas tikai dzīvnieku galvas, kuras deva priekšstatu, ka kompozīcija nav pabeigta. Attēlā 5.32. var saskatīt sīkas detaļas, kuras pilnveido tīģera galvu, savukārt attēlā 5.33. var redzēt ka zebra tika attēlota ar vienkāršām, plašām līnijām, veidojot siluetu. Dzīvnieku vizualizācijas tika uzdrukātas kreklu vidū, uz krūts daļas, aizņemot mazāko krekla priekšpusē daļu.

Astotais veikals ir „Cropp Town”, kurš arī atrodas Rīgas lielveikalā „Galerija Centrs”. Veikalā tika konstatētas pāris dzīvnieku vizualizācijas, kuras tika apdrukātas ar melno un balto grafiku uz baltiem un melniem krekliem.

5.34. att. **Autores uzņemtā fotogrāfija**

5.35. att. **Autores uzņemtā fotogrāfija**

Attēlā 5.34. var redzēt, ka kaķu vizualizācijas tika attēlotas ar vienkāršām līnijām, veidojot tēlā atpazīstamību, veidojot trīs kaķa galvas. Attēls ir izvietots horizontāli, aizņemot visu krekla platumu. Savukārt attēlā 5.35. var novērot to, ka lāča vizualizācija ir diezgan sīki izzīmēta, klāt pieliekot divriteni, kurš veido kompozīcijas pabeigtību. Apdrukā tika izvietotas kreklam pa vidu, aizņemot lielāko krekla priekšpusē daļu. Kompozīcija rada ilūziju par dzīvespriecīgu lāci, rādot kognitīvo disonansu, tāpēc krekls piestāv nopietniem cilvēkiem ar jautru iekšējo pasauli.

Devītais veikals ir „Mohito”, kurš atrodas, jau iepriekš minētajā, Rīgas lielveikalā „Galerija Centrs”. Veikala sortimentā bija grūti atrast dzīvnieku vizualizācijas, jo šobrīd modes tendenci pārņēma ziedu motīvs.

5.36. att. Autores uzņemtā fotogrāfija

5.37. att. Autores uzņemtā fotogrāfija

Apdrukā tiek izmantoti putni. Attēlā 5.36. apdrukā tiek vizualizēts papagaiļis. Vizualizācija bija krāsaina un kompozīcija tika papildināta ar lapām. Apdruka tika izvietota kreklam pa vidu, aizņemot krekla mazāko daļu. Vizuāli rodas iespaids ka krekla apdrukā trūkst detaļas. Attēlā 5.37. var redzēt mazu putnu vizualizāciju labajā krekla pusē. Kompozīcija tiek attēloti putnu silueti uz zara ar puķēm. Apdrukai tika izmatota melnā krāsa. Apdruka aizņem mazāko krekla daļu, tomēr kā pretsvars attēlam 5.36. nav iespaids, ka kreklam trūkst detaļas, paralēli padarot apģērba gabalu valkājamu gan neformāla vidē, gan formālā.

Pēdējais, desmitais veikals ir „New Yorker”, kurš atrodas Vecrīgā. Veikalā tika konstatētas pāris apģērba gabali ar dzīvnieku grafiskām vizualizācijām.

5.38. att. Autores uzņemtā fotogrāfija

5.39. att. Autores uzņemtā fotogrāfija

Attēlā 5.38. var redzēt, ka pūces tēls tika attēlots, kā fantāzijas dzīvnieks, jo kopējā vizualizācija atgādina pūces formu un izkatu. Apdrukā tika izmantota baltā krāsa, izmantojot ornamentus. Apdruka tika izvietota uz krūtis un aizņem mazāko krekla priekšpuses daļu un aizņem apmēram pusi no krekla. Attēlā 5.39. tiek attēloti kaķa silueti dažādās pozās. Kaķi tika izvietoti pa visu kreklu, apdrukai tika izmantota baltā krāsa. Kompozīciju pilnveido līnijas, kuras ir izvietotas pa visu kreklu, veidojot iespaidu, ka kaķi turās un spēlējās ar tām līnijām.

5.4. Secinājumi

1. Autores izvirzītais pētījuma jautājums – „Kā ir mainījusies dzīvnieku motīvu vizuālā interpretācija tekstila apdrukā laika gaitā?” ir plaši atbildēts, parādot vēsturisko dzīvnieku motīvu attīstību un jau esošās tekstila apdrukas.
2. Dzīvnieku motīvi ir aktuāli arī mūsdienās.
3. Laika gaitā dzīvnieku vizualizācijas ir novirzījušās no primitīvām formām uz vairāk detalizētām formām, padarot dzīvnieka tēlus realistiskākus.
4. Vienkrāsainas dzīvnieku vizualizācijas, kuras bija agrāk, tagad aizstāj krāsaini tēli, vai melnbalti silueti.
5. Pārsvarā ilustrācijas aizņem mazāko apdrukātā apgērba daļu. Bieži vien kopā ar ilustrācijām tiek pievienots fons, lai kompozīcija būtu pilnveidota.
6. Divdimensionālu dzīvnieku siluetus mūsdienās aizstāj apjomīgi tēli, kuros var saskatīt gan statiku, gan dinamiku.
7. Ir jūtami pieaugusi dažādība starp dzīvnieku apdrukām, jo ir parādījušās daudzas jaunas apdrukas tehnikas.
8. Mūsdienās stilu dažādība ir daudz lielāka, nekā vēsturisko stilu laikā.
9. Šobrīd mēs piedzīvojam audumu apdrukas popularitāti, kura izpaužas lielā stilistiskā dažādībā. Katrs mākslinieks cenšas izveidot tādu ilustrāciju, kāda vēl nav bijusi.

RADOŠĀ DAĻA

Radošajā daļā autore ir izveidojusi tērpu kolekciju ar stilizētu dzīvnieku motīviem. Produkta mērķauditorija – visi cilvēki, kuriem piesaista stilizētu dzīvnieku grafika, jo tam nav vecuma ierobežojuma, tādēļ darba autore nav noteikusi noteiktu mērķauditorijas vecuma grupu.

Tērpu kolekcijas nosaukums : „Wild Life”.

Radošā darba mērķis – izveidot tērpu kolekciju ar stilizētu dzīvnieku motīviem. Dizaina projekta pamatā ir tieksme un patika pret dzīvniekiem un velme nesāt apģērbu ar to vizualizācijām.

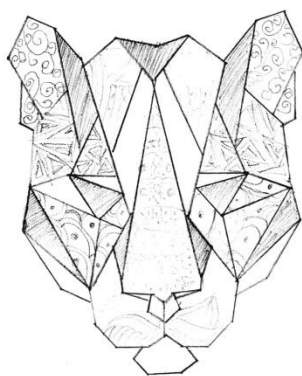
Meklējot labākos risinājumus, krekli tika apdrukāti termodrukšanas tehnikā. Tas piešķir krāsas piesātinājumu un labu vizuālo tēlu dzīvnieku ilustrācijām.

Rezultātā, tika izstrādātā tērpu kolekcija sevi ietver: piecus baltus kreklus ar lauvas, tīģera, zaķa, antilopes un babuīna vizualizācijām. Tika izveidots iepakojums un buklets tērpu kolekcijai.

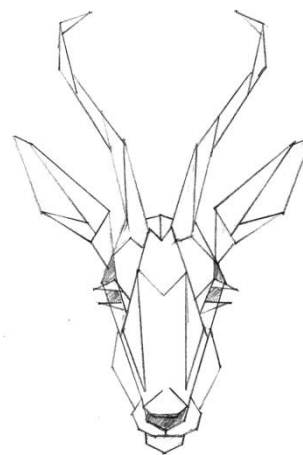
6. APDRUKAS DIZAINA AR DZĪVNIĒKU MOTĪVIEM IZVEIDE

6.1. Dzīvnieku vizualizācijas

Dzīvnieku tēlu izveides process nebija viegls – tēlam jābūt viegli saprotamam un uztveramam, samērā vienkāršam un tajā skaita pievilcīgam. Dzīvnieku motīvu izveides pamatā bija iecerētas ģeometriskas formas, precīzāk trijstūri. Dzīvnieku tēliem jābūt krāsainiem ar melnu kontūrlīniju. Sākuma posmos bija iecerēts eksperimentēt ar dzīvnieku motīviem savienojumā ar ziedu motīviem.

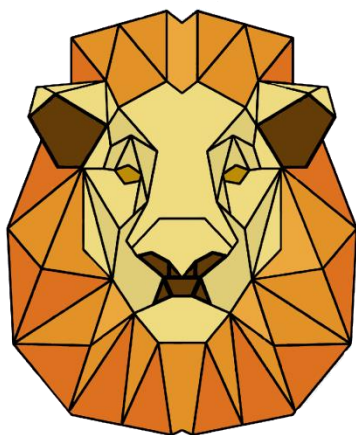

6.2. att. Skices vizualizācija

6.2. att. Skices vizualizācija

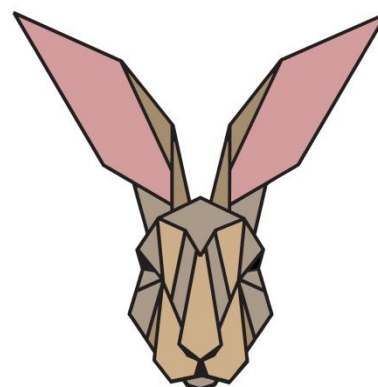
Pēc pāris skiču izveides, iecerēto dzīvnieku vizualizācijas tika veidotas uz datora.

6.3. att. Lauvas motīvs

6.4.,6.5. att. Tīģera un zaķa motīvs

6.6. att. Antilopes motīvs

6.7. att. Babuīna motīvs

Pēc dzīvnieku vizualizāciju izveides, mākslas darbi likās plāni un ka tajos kaut kas pietrūka. Tāpēc darba autore eksperimentēja ar tēlu apzīmēšanu un ziedu motīvu pievienošanu ilustrācijām.

6.8. att. Tīģera motīvs

6.9. att. Antilopes motīvs

Pēc ziedu pievienošanas, ilustrācijas likās pārāk krāsaina un tās konkurēja savā starpā, jo pelietotās tehnikas ziedu un dzīvnieku izveidē atšķīrās. Tāpēc bija nepieciešams atrast risinājumu ilustrācijām, lai tās būtu interesantas un nekonkurētu savā starpā, bet radīt konkurenci citām dzīvnieku vizualizācijām pieejamām tirgus apgrozījumā.

Autore pārveidoja savas vizualizācijas tā, lai tām būtu gan dinamika, gan statika.

6.10. att. Lauvas motīvs

6.11. att. Tīģera motīvs

6.12. att. Babuīna motīvs.

6.13.,6.14. att. Zaķa un antilopes motīvs

Jaunizveidotās dzīvnieku vizualizācijas ir detalizētākās un apjomīgākas. Tās tika veidotas no dažāda izmēra trijstūriem. Labā kompozīcijas daļa ir ēnas puse, bet savukārt kreisā puse ir gaismas pusē, padarot dzīvniekus realistiskākus. Tomēr interneta vidē, līdzīga veida dzīvnieki ir bieži sastopami, tāpēc autorei vajadzēja pilnveidot kompozīciju ar tekstu, tā, lai tā būtu interesanta un acīs uzkrītoša.

6.15. att. Lauvas motīvs

6.16. att. Tīģera motīvs

6.17. att. Antilopes motīvs

6.18. att. Zaķa motīvs

6.19. att. Babuīna motīvs

Dzīvnieku ilustrācijas ar tekstu vizuāli labāk izskatās. Burtu krāsām tika izvēlētas krāsas no pašas ilustrācijas. Tad no izvēlētas krāsas tika izveidota krāsu pāreja, lai burti izskatītos apjomīgāki un pievilcīgāki. Kreisajā pusē burti tika izveidoti gaišāki, bet labajā tumšāki, jo tā ir domāta kā ēnas puse. Tomēr, lai burtu kompozīcija būtu pievilcīgāka, burti tika izmainīti, kā arī krāsu bloki.

Šīs vizualizācijas ir gala rezultāts. Tajās tika pārveidoti burti, lai tie būtu vizuāli nolasamāki, kā arī burti tika pārkrāsoti vienā krāsu grupā un vārdi tika pielīdzināti vienā rāmī. Vizualizācijas ir spilgtākas un nolasamākas.

6.20. att. Gatavais lauvas motīvs

6.21. att. Gatavais tīģera motīvs

6.22. att. Gatavais antilopes motīvs

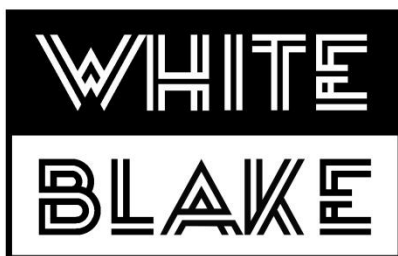
6.23. att. Gatavais zaķa motīvs

6.24. att. Gatavais babuīna motīvs

6.2. Logotipa izveide

Katrai apģērbu kolekcijai ir nepieciešams savs logotips, tāpēc arī dzīvnieku vizualizācijām tika izveidots logotips. Sākumā kolekcijas nosaukums bija „White Blake”. Izmantotais fonts bija Kanji Pa Regular. Tomēr ar laiku tika saprasts, ka izvēlētais fonts ir pārāk apaļīgs (skatīt attēlu 6.25.) un ilustrācijām labāk piestāvētu trīstūrveidīgs fonts. Tāpēc no jauna tika izveidots kolekcijas logotips ar nosaukumu „Wild Life”, lai tas būtu vienotākas vizuālās stilistikas virzienā. Logotipa izmantotais fonts ir Myriad Pro, kuram tika noņemti visi apaļumi, atstājot fontu ar taisnām līnijām (skatīt attēlu 6.26.). Logotipa krāsas – melnā un dzeltenā, tika izvēlētas, jo dzīvnieku ilustrācijas pašas par sevi ir spilgtas un kontrastējošas. Šīs krāsas atgādina savvaļas, savannā dzīvojošos, dzīvniekus.

6.25. att. Logotipa attīstība

6.26. att. Gatavais logotips

6.3. Dzīvnieku motīvu apdruka tērpu kolekcijai

Pēc ilustrāciju un logotipa izveides, tika apdrukāti pieci krekli. Bija paņemti balti s izmērā krekli, to sastāvā ir 95% kokvilnas un 5% elastāna. Kreklu skaits bija atkarīgs no izveidoto ilustrāciju skaita. Logotips ir uzdrukāts krekla aizmugurē 1 cm zem apkakles, tā izmēri ir 4x4. Krekla priekšpusē ilustrācijas ir novietotas 6 cm zem apkakles, bet babuīna ilustrācija tika novietota 7 cm zem apkakles. Ilustrācijas platums apdrukai ir izveidots vienāds – 30 cm. Krekli ir apdrukāti ar termodruku.

6.27. att. Fotosesijas gaita un rezultāti

6.28. att. Fotosesijas gaita un rezultāti

6.4. Iepakojuma un bukleta izveide

Buklets tika izveidots garmoņikas veidā, kurš sastāv no sešām daļām. Bukleta izmēri ir 14,8 cm x 63 cm. Tiek attēloti kolekcijas krekli no fotosesijas mežā. Bukletam tika pievienots logotips un nelieli tekstuāli apraksti. Tā ārpusē tiek apskatīta attēlā 6.29. un iekšpusē attēlā 6.30.

6.29. att. Bukleta ārpusē

6.30. att. Bukleta iekšpusē

Iepakojumam ir izvēlēts papīra maisiņš tumši zaļā krāsā. Papīra maisiņa izmērs 18,9 cm x 22,8 cm. Logotipa izmērs uz iepakojuma ir 9 cm x 9 cm, tas aizņem mazāko maisiņa daļu, bet paliek viegli saprotamams un redzamas.

6.31. att. Iepakojums

6.5. Planšetes

6.32. att. Pirmā planšete

6.33. att. Otrā planšete

6.34. att. Trešā planšete

6.35. att. Ceturkā planšete

6.36. att. Piekta planšete

6.37. att. Sestā planšete

EKONOMISKIE APRĒĶINI

Diplomdarba izveides procesā darba autorei sanāca saskarties ar dažādām izmaksām. Kopumā diplomdarba radošās daļas realizācija izmaksāja 276,45 EUR. Darba izmaksas sevī ietver krekla iegādi, ilustrācijas parauga apdrucku termodrukas tehnikā, ilustrāciju un visu kreklu apdrucku termodrukas tehnikā, bukleta parauga izdruka, gatavā bukleta izdruka, planšetu paraugu izdruka, gatavo planšetu izdruka, kā arī iepakojuma maisiņu iegāde un apstrāde.

Radošās daļas vizuālais materiāls sevī ietver 6 x A2 planšetes: 96 EUR

Vienas planšetes izdruka aptuveni izmaksā: 16 EUR

Planšetu paraugu izdruka uz A3 formāta: 10 EUR

Kreklu iegāde 6x: 38 EUR

Ilustrācijas parauga apdrucka: 15 EUR

Ilustrāciju un kreklu apdrucka 5x: 54 EUR

Bukleta parauga izdruka: 2 EUR

Bukleta izdruka 5x: 13,20 EUR

Iepakojuma iegāde 5x: 11,25 EUR

Iepakojuma pēcapstrāde: 20 EUR

Var izmantot dažādas kreklu apdruckas tehnoloģijas, kā, piemēram, sublimācijas druku, sietspiedi un termopārneses metodi. Katra no šīm apdruckas tehnoloģijām izmaksā savādāk. To pašu var minēt par kreklu kvalitāti un daudzumu. Dažādās vietās krekli maksā atšķirīgi, tāpēc pērkot kreklus vairumā un apdrukājot, būtu piešķirta atlaide par lielu apjomu.

NOBEIGUMS

Diplomdarba izvirzītais mērķis, izveidot tērpu kolekciju ar dzīvnieku motīvu apdrukām, izpētīt motīvu būtību un apzināt kā ir mainījušies dzīvnieku motīvi auduma apdruka, tika sasniegts. Tika izveidota tērpu kolekcija, kura sastāv no pieciem krekliem ar dzīvnieku ilustrācijām. Motīvs un to ornamenti tradicionāli tiek uzskatīti par vienu no iezīmēm, kas raksturo konkrēto laiku, tā politiskos, ekonomiskos, sociālos, radošuma un cita veida uzskatus. Var secināt, ka dzīvnieki audumu apdrukā kļuva tuvāki realitātei, vairāk pārdomāti un detalizēti, un pieprasījums uz tiem būs vēl vairākus gadus. Pēc analīzes veikšanas tika secināts, ka dzīvnieku zīmējumi ir bijuši aktuāli gan pagātnē, gan šobrīd. Tāpēc autore izvēlējās dzīvnieku vizualizācijas, pārveidojot tās tā, lai vizualizācijas būtu aktuālas tirgus piedāvājuma klāstā. Empīriskās daļas analīze par apģērba sortimentu var tikt papildināta. Pastāv iespēja, ka autore nav iekļāvusi, aplūkojusi un izanalizējusi nozīmīgus mākslas darbus, kuri sevī iekļauj dzīvnieka motīvus. Tomēr izmantotā literatūra un analizētie dizaineru mākslas darbi ir pietiekami plaši aplūkoti, lai gūtu priekšstatu par dzīvnieku motīviem apģērba apdrukā.

IZMANTOTO AVOTU UN LITERATŪRAS SARAKSTS

1. Alamy Ltd. *Byzantine Ornament, Byzantine Textiles*. Available: <http://www.alamy.com/stock-photo-byzantine-ornament-byzantine-textiles-20988919.html> [last seen. 1.03.2018].
2. Antonova, R. *Audums ar rotājumu*. Pieejams: <http://stilsbeztabu.lv/2013/07/22/audums-ar-rotajumu/> [sk. 28.02.2018].
3. Artermini. *Raksts (tautisks) (национальный узор, national ornament)*. Pieejams: https://www.artermini.lv/raksts_new.php?searchstr=ornament [sk. 9.03.2018].
4. Barber, E. W. *Prehistoric Textiles: The Development of Cloth in the Neolithic and Bronze Ages with Special Reference to the Aegean*. Princeton University Press, 1992.
5. Bizantijas kultūra. Pieejams: <http://valoda ailab.lv/kultura/vesture/kultura/bizant/teksts.htm> [sk. 1.03.2018].
6. Clothing Industry. *What is a Textile Fabric | Classification of Textile Fabric*. Available: <https://clothingindustry.blogspot.com/2018/01/textile-fabric-classification.html> [last seen. 27.02.2018].
7. Galamosaic. *Антропоморфный орнамент*. Доступно: <http://galamosaic.ru/ru/mediateka/detail.php?id=429> [см. 12.03.2018].
8. Galamosaic. *Геометрический орнамент*. Доступно: <http://galamosaic.ru/ru/mediateka/detail.php?id=425> [см. 9.03.2018].
9. Galamosaic. *Зооморфный орнамент*. Доступно: <http://galamosaic.ru/ru/mediateka/detail.php?id=428> [см. 12.03.2018].
10. Galamosaic. *Ленточный орнамент*. Доступно: <http://galamosaic.ru/ru/mediateka/detail.php?id=421> [см. 5.03.2018].
11. Galamosaic. *Орнамент в эпоху классицизма*. Доступно: <http://galamosaic.ru/ru/mediateka/detail.php?id=445> [см. 1.03.2018].
12. Galamosaic. *Орнамент эпохи Ренессанса*. Доступно: <http://galamosaic.ru/ru/mediateka/detail.php?id=448> [см. 1.03.2018].
13. Galamosaic. *Орнаменты стиля ар деко*. Доступно: <http://galamosaic.ru/ru/mediateka/detail.php?id=431> [см. 1.03.2018].
14. Galamosaic. *Растительный орнамент*. Доступно: <http://galamosaic.ru/ru/mediateka/detail.php?id=426> [см. 9.03.2018].
15. Hearle, J.W.S. *Creativity in the textile industries : a story from prehistory to the 21st century*. Available: <http://www.worldcat.org/title/creativity-in-the-textile-industries-a->

- story-from-prehistory-to-the-21st-century-the-mather-lecture-manchester-2000/oclc/757460203 [last seen. 27.02.2018].
16. *Latvijas Enciklopēdiska vārdnīca*. Rīga: Nacionālais apgāds, 2002.
 17. Megne, S. *Tekstilmākslas veids - ornamentālā apdruka*. Pieejams: <https://prezi.com/5lgyu-hyon4x/tekstilmakslas-veids-ornamentala-apdruka/> [sk. 3.03.2018].
 18. Nezināms. *25 Latvijas dizaineri, kuru darinājumus nevar nopirkt veikalos*. Pieejams: <https://www.fenikssfun.com/bildes/25-latvijas-dizaineri-2244> [sk. 20.03.2018].
 19. Orphus. *Стиль ренессанс*. Доступно: <http://womanadvice.ru/stil-renessans> [см. 27.02.2018].
 20. Oxford University Press. *Ornaments*. Pieejams: <https://lv.oxforddictionaries.com/skaidrojums/ornaments> [sk. 5.03.2018].
 21. Ozoliņš, A. *Zvēru dārzs šķīvī. Grafīķes Kitijas Laures sajūtu ainiņas uz krekliņiem, palagiem, traukiem*. Pieejams: <http://www.la.lv/zveru-darzs-skivi/> [sk. 20.03.2018].
 22. PĒRKAMKOPĀ. *Auskari un sieviešu t-krekli ar brieža motīvu no Latvijas zīmola "Deered"*. Pieejams: <https://www.perkamkopa.lv/lv/atlaizu-kupons/deered-askari-t-krekls/26092> [sk. 20.03.2018].
 23. PĒRKAMKOPĀ. *LATVIJAS DIZAINS: "Wood Brotherhood" krekli ar sietspiedes apdruku - 100% roku darbs*. Pieejams: <https://www.perkamkopa.lv/lv/atlaizu-kupons/Wood-Brotherhood-krekli-ar-apdruku/25402> [sk. 20.03.2018].
 24. Sīle, S. „*Femme Fatale*”. Pieejams: <http://www.karinedance.lv/art.html?l=1&id=302> [sk. 5.03.2018].
 25. Spektors, A. *Motīvs*. Pieejams: <http://www.tezaurs.lv/#/sv/mot%C4%ABvs> [sk. 5.03.2018].
 26. Stīvensone, N. D. *Modes vēsture*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2012. 288 lpp.
 27. *Terminu skaidrojošā vārdnīca*. Rīga: Apgāds „Jumava”, 1999.
 28. Threadless. OWLIGAMI Design by Lucas Scialabba. Available: <https://www.threadless.com/product/4364/Owligami/style,design> [last seen. 28.03.18].
 29. Threadless. *PAPER TIGER Design by Ross Bruggink*. Available: https://www.threadless.com/product/5348/Paper_Tiger/style,design [last seen. 28.03.18].
 30. Tooms, V. *Vidusvidzemniek biogrāfiskā vārdnīca*. Cēsis. Harmonija, 2003. 416 lpp.
 31. Vides pārraudzības valsts birojs. *Kopsavilkums*. Pieejams: <http://www.vpvb.gov.lv/data/files/ippc/bat/Ltekstilrupn.pdf> [sk. 28.02.2018].

32. Библиотекарь.ру. *Живопись. Краткий словарь терминов*. Доступно: <http://www.bibliotekar.ru/slovarZhivopis/139.htm> [см. 9.03.2018].
33. Бусыгина, О. М., Милова, Н. П. *Организация рапортной композиции*. Доступно: <https://abc.vvsu.ru/books/rapportn/page0002.asp> [см. 9.03.2018].
34. Лаврова, В. *Византийский орнамент Часть II*. Доступно: <http://ornament.rode.land/istoriya-ornamenta/9-vizantiyskiy-ornament-chast-ii.html> [см. 1.03.2018].
35. Маслова, Е. В. *Культура художественной обработки ткани: традиции и современность*. Доступно: <http://www.dissercat.com/content/kultura-khudozhestvennoi-obrabotki-tkani-traditsii-i-sovremennost> [см. 5.03.2018].
36. Пектораль. *Стилизация в декоративном рисунке*. Доступно: <http://www.tvorchistvo.ru/stilizatsiya-v-risynke/> [см. 15.03.2018].
37. Творческое объединение Артика. *Словарь художественных терминов*. Доступно: http://artica.su/art_vocabulary/art-vocabulary-13#ornamentum [см. 5.03.2018].
38. Торebaев, Б. *Зооморфные мотивы в дизайне современных тканей*. Доступно: <http://sanat.orexca.com/2014-rus/2014-2-2/zoomorfny-e-motivy-v-dizajne-sovremenny-h-tkanej/> [см. 12.03.2018].
39. ФБ. *Стилизация - это что такое? Стилизация в искусстве*. Доступно: <http://fb.ru/article/159597/stilizatsiya---eto-chto-takoe-stilizatsiya-v-iskusstve> [см. 15.03.2018].
40. Щербакова, А. В. *Принципы и методы художественного проектирования печатного текстильного рисунка 50-х-60-х годов XX века. Зарубежный и отечественный опыт*. Доступно: <http://www.dissercat.com/content/printsipy-i-metody-khudozhestvennogo-proektirovaniya-pechatnogo-tekstilnogo-risunka-50-kh-60> [см. 28.02.2018].

IZMANTOTO ATTĒLU SARAKSTS

1. Alamy Ltd. *Byzantine Ornament, Byzantine Textiles*. Available: <http://www.alamy.com/stock-photo-byzantine-ornament-byzantine-textiles-20988919.html> [last seen 1.03.2018].
2. Antonova, R. *Audums ar rotājumu*. Pieejams: <http://stilsbeztabu.lv/2013/07/22/audums-ar-rotajumu/> [sk. 28.02.2018].
3. Artermini. *Raksts (tautisks) (национальный узор, national ornament)*. Pieejams: https://www.artermini.lv/raksts_new.php?searchstr=ornament [sk. 9.03.2018].
4. Clothing Industry. *What is a Textile Fabric | Classification of Textile Fabric*. Available: <https://clothingindustry.blogspot.com/2018/01/textile-fabric-classification.html> [last seen 27.02.2018].
5. DesignByHumans. *Antelope Kudu*. Available: <https://www.designbyhumans.com/shop/t-shirt/men/antelope-kudu/287048/> [last seen. 3.04.18].
6. DesignByHumans. *Bassed Hound Love*. Available: <https://www.designbyhumans.com/shop/t-shirt/men/basset-hound-love/281248/> [last seen. 3.04.18].
7. DesignByHumans. *Origami Unicorn*. Available: <https://www.designbyhumans.com/shop/t-shirt/men/origami-unicorn/92820/> [last seen. 3.04.18].
8. DesignByHumans. *Owl Tree*. Available: <https://www.designbyhumans.com/shop/t-shirt/women/owl-tree/845836/> [last seen. 3.04.18].
9. Facebook. *Deered*. Pieejams: <https://www.facebook.com/DeeredLv/photos/a.1134139253387065.1073741866.347184052082593/1134139403387050/?type=3&theater> [sk. 20.03.2018].
10. Facebook. *Ripof*. Pieejams: <https://www.facebook.com/bblcs/photos/a.370210143106355.1073741828.368380629955973/812374242223274/?type=3&theater> [sk. 20.03.2018].
11. Facebook. *Ripof*. Pieejams: <https://www.facebook.com/bblcs/photos/a.370210143106355.1073741828.368380629955973/812380205556011/?type=3&theater> [sk. 20.03.2018].
12. Facebook. *Ripof*. Pieejams: <https://www.facebook.com/bblcs/photos/a.370210143106355.1073741828.368380629955973/899382120189152/?type=3&theater> [sk. 20.03.2018].

13. Facebook. *Wood brotherhood*. Pieejams:
<https://www.facebook.com/thewoodbrotherhood/photos/a.1722809327986366.1073741830.1719607028306596/1919134845020479/?type=3&theater> [sk. 20.03.2018].
14. Facebook. *Wood brotherhood*. Pieejams:
<https://www.facebook.com/thewoodbrotherhood/photos/a.1722809327986366.1073741830.1719607028306596/1919135628353734/?type=3&theater> [sk. 20.03.2018].
15. Facebook. *Zvēru dārzs*. Pieejams:
<https://www.facebook.com/zverudarzs/photos/a.854258091423615.1073741882.277422182440545/854258111423613/?type=3&theater> [sk. 20.03.2018].
16. Facebook. *Zvēru dārzs*. Pieejams:
<https://www.facebook.com/zverudarzs/photos/a.659721400877286.1073741859.277422182440545/659721547543938/?type=3&theater> [sk. 20.03.2018].
17. Galamosaic. *Геометрический орнамент*. Доступно:
<http://galamosaic.ru/ru/mediateka/detail.php?id=425> [см. 9.03.2018].
18. Galamosaic. *Ленточный орнамент*. Доступно:
<http://galamosaic.ru/ru/mediateka/detail.php?id=421> [см. 5.03.2018].
19. Galamosaic. *Орнамент эпохи Ренессанса*. Доступно:
<http://galamosaic.ru/ru/mediateka/detail.php?id=448> [см. 1.03.2018].
20. Galamosaic. *Растительный орнамент*. Доступно:
<http://galamosaic.ru/ru/mediateka/detail.php?id=426> [см. 9.03.2018].
21. Threadless. *Pandagami*. Available:
<https://www.threadless.com/discover/s/palitosci/design/pandagami> [last seen. 28.03.18].
22. Threadless. *CERBEARUS Design by Ross Bruggink*. Available:
<https://www.threadless.com/product/5341/Cerbearus/style,design> [last seen. 28.03.18].
23. Threadless. *Here's the spring*. Available:
<https://www.threadless.com/discover/s/astronaut/design/heres-the-spring> [last seen. 3.04.18].
24. Threadless. *OWLIGAMI Design by Lucas Scialabba*. Available:
<https://www.threadless.com/product/4364/Owligami/style,design> [last seen. 28.03.18].
25. Threadless. *PAPER TIGER Design by Ross Bruggink*. Available:
https://www.threadless.com/product/5348/Paper_Tiger/style,design [last seen. 28.03.18].
26. Threadless. *RORSCHACH Design by Robert Farkas*. Available:
<https://www.threadless.com/product/2876/Rorschach/style,design> [last seen. 3.04.18].

27. Threadless. *Wolfgami*. Available:
<https://www.threadless.com/discover/s/palitosci/design/wolfgami> [last seen. 28.03.18].
28. Бусыгина, О. М., Милова, Н. П. *Организация рапортной композиции*. Доступно:
<https://abc.vvsu.ru/books/rapportn/page0002.asp> [см. 9.03.2018].
29. Лаврова, В. *Византийский орнамент Часть II*. Доступно:
<http://ornament.rode.land/istoriya-ornamenta/9-vizantiyskiy-ornament-chast-ii.html>
[см. 1.03.2018].
30. Пектораль. *Стилизация в декоративном рисунке*. Доступно:
<http://www.tvorchistvo.ru/stilizatsiya-v-risynke/> [см. 15.03.2018].
31. ФБ. *Стилизация - это что такое? Стилизация в искусстве*. Доступно:
<http://fb.ru/article/159597/stilizatsiya---eto-chto-takoe-stilizatsiya-v-iskusstve> [см. 15.03.2018].